

02 H 1198

I

D
P

T

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
IVRE CVSTODIENDI
REDITVS VACANTIS
BENEFICII

QVAM
PRAESIDE
REGIAE FRIDERICIANAE DIRECTORE
DN. IVSTO HENNINGIO BOEHMERO ICTO
POTENTISSIMI BORVSSIAE REGIS A CONSILIIIS INTIMIS
ET ORDINIS ICTORVM VICARIO PRAESIDE P. P.

DIE XXII. DECEMBR. MDCCXLII.

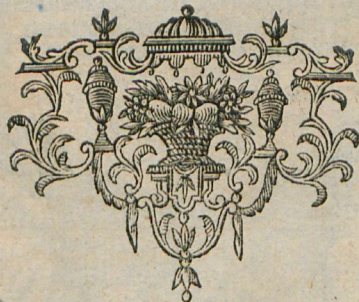
PVBLYCO ERVDITORVM EXAMINI

H. L. Q. C.

SVMITTIT

GEORGIVS DAVID TAVCHER

BEROL.

HALAE MAGDEBVRGICAE

TYPIS IOAN. FRIDERICI GRVNERTI ACADEM. ET SENAT. TYPOGRAPHI.

DISSERTATIO HYBRIDA
DE
IVRE CUSTODIENDI
REBIVS VACANTIS
BENEFICII

AVAR
FRASSIDE
FRATRE FRIDERICO DIRECTORE
DR. IVSTO HENNINGIO BOMMERO IUSTO
POTENTISSIMI BORVSSIAE REGIS A CONSULE ISLIMIS
AT ADUINIS IUSTORVM VIKALIS KANIKVS R. D.
VIRI XPII DOCTISSIMI MDCCLXXII
PABLICO ERNDORVM EXAMINI

M. D. C. C.
LXXII
GEORGIVS DAVID JAVCHER
STROB.

HALLAE MAGDEBVRGICAE
TYPIS IOH. FRIDERICI CRAMERII SCHEBET ET SENAT. TYPOGRAPHI

VIR
REVERENDISSIME, ILLVS-
TRISSIME ATQVE
EXCELLENTISSIME.

unquam ausus fuissẽm,
VIR REVEREN-
DISSIME, hæc um-
bratici secessus primor-
dia TIBI consecrare, cuius summa di-
gnitas, rerumque gestarum gloria, alia

munera et illustriora grati animi monu-
menta procantur : nisi eximia T V A hu-
manitate, quam omnes, qui TE adeundi
habent facultatem, satis admirari ne-
queunt, fretus, mihi persuasifsem TE
non omnino, hoc exiguum quamuis, re-
verentiæ testimonium aspernaturum
esse. Sunt enim in TE tot insignes ac
præclaræ dotes, vt non solum in expli-
candis illustri officiis negotiis omnium
admirationem in TE conuertas, sed et-
iam doctrina atque excellenti scientia-
rum cognitione nemini prærogatiuam
concedas. Quamobrem cum non mi-
nore

u. nore amore prosequaris bonas litteras,
u. quam earum sis præclarissimus iudex,
di non temere fecisse mihi videor, quod hic
e. ingenioli mei foetus, patrocinium TVVM
E. efflagitaturus, emittatur in lucem illu-
e. strissimo TVO nomine insignitus.

m. Accedit præterea singularis fauor,
ac quo parentem meum et me non tantum
li. ornasti sed et cumulaſti, ita vt inter mor-
m. tales ego omnium eſſem ingratiffimus,
t. ſi non, occasione data, oftenderem animi
a. deuotiffimi ſcintillas quaſdam, quæ, vt
m. aliquando in flammam exardeſcant, ſe-
i. dulo enitar. Nunquam enim, quoad

mens mea fui habebit copiam, patiar
quenquam me in TE celebrando colen-
doque antecellere. Quamobrem ea,
qua par est reuerentia, contendo VIR
REVERENDISSIME, ne tam egre-
gium animi mei stimulum (liceat enim
in eo mihi ipsi placere) repudiando hunc
eius prodromum reddas hebetem obtu-
sumque, qui licet non satis dignus sit
tanto Viro, haud tamen plane indignus
erit venia, cum tenerrimum mentis af-
fectum habuerit auctorem, meliora et-
iam pollicitantem, si DEVS ætatem ac
vires donauerit. Præterea id præsidis

mens

ε) (

mei,

mei, viri et senectute et meritis in iuris-
prudencia conspicui, dabis nomini, ne
alio quam beneuolo vultu præsens opus-
culum intuearis. Ceterum DEVM T.
O. M. fatigaturus sum precibus, vt TE,
VIR REVERENDISSIME præstet
saluum incolumemque ad AVGVS-
TISSIMI REGIS sanctiora adminicu-
la, in familiæ nullius non genere virtu-
tis exsplendescentis gloriam, in patriæ
totius et omnium bonorum præsens so-
latium. Contingat vtinam! hoc mihi
a scaturigine perfectionum omnium im-
petrare, vt tamdiu TE superstitem si-
nat

nat DEVS, quamdiu conciuēs mei in
TE magnanimitatem, misericordiam,
benignitatem et illam singularis doctri-
næ et eximiæ naturæ diuinam confor-
mationem admirabundi, id est in sempi-
ternum considerabunt. Vale.

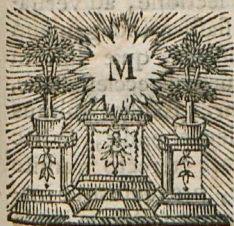
REVERENDISSIMI ATQVE
ILLVSTRISSIMI
NOMINIS TVI

cultor deuotissimus

GEORGIUS DAVID TAVCHER.

DISSERTATIO IURIDICA
DE
IVRE CVSTODIENDI
REDITVS VACANTIS
BENEFICII

§. I.
Magna merito est antiquitatis ve-
neratio et rerum olim in vita
ciuili gestarum memoria. 1)
Hæc non tantum iucunda, sed
ad multa utilis, vt præclare in-
dignit
nuit CICERO 2) imo ad origines rerum inda-
gan-

*Antiquitatis
studii enco-
mium et præ-
stantia.*

- 1) Hæc fuit olim sententia PLINII SECVNDI *lib. VIII ep. 24.*
hæc præcepta MAXIMO, cui scribit, dantis: *reuerere glo-
riam veterem et hanc ipsam senectutem, quæ in homine ve-
nerabilis, in urbibus sacra est: sit apud te honor antiqui-
tatis, sit ingentibus factis, sit fabulis quoque.* Hanc ob cau-
sam etiam MACROBIVS *lib. III, Saturn. c. 14.* recte censuit,
*vetustatem nobis, si sapiamus, semper adorandum esse, cu-
ius recordatio plena est doctrinæ, eruditionis et suauitatis.*
- 2) *Lib. III. in Verrem* hoc modo rationes subducens: ex-

A

pectant

gandas necessaria. Nihil magis rei iuridicæ profuit, nihil magis eius cultum eximium promouit, quam antiquitatum *ecclesiasticarum* pariter ac *ciuiliū h. e. Romanarum* et *Germanicarum* exacta notitia ad iurisprudentiam allata, 3) adeo, vt hi, qui statum *veterum iurium*, licet

peccant ii, qui audiunt, exempla ex vetere memoria et monumentis ac litteris plena dignitatis et antiquitatis. Hæc plurimum solent et auctoritatis habere ad probandum et iucunditatis ad audiendum. Nihil suauius est monumentorum ecclesiasticorum veterum lectione, ad veritatem in religione et disciplina ecclesiastica indagandam non tantum perutilis, sed etiam necessaria, quæ dulcem operatur memoriam integritatis et puritatis ecclesiasticæ, qua hodie plures ecclesiæ destituuntur. Exultat animus seduli antiquitatum indagatoris, si deprehendit, se hac via scopulos vbiq̃ue occurrentes euitare et recto tramite in quocunq̃ue argumento procedere, prætextusque inanes à veris causis discernere posse, quorum vbiq̃ue copia abundat campus, in quo militant eruditi.

3) Pleraque ab *antiquis moribus* petuntur, qui *ius non scriptum* seu scriptura non definitum et determinatum, constituunt. Etiam hi suum fundamentum habent, quod nihil ratione sufficiente careat. Hoc vero vnde aliter cognoscitur, quam ex antiquo statu ecclesiæ atque rei tum publicæ, tum domesticæ, vt interpretes, qui iura ecclesiastica, publica, feudalia et priuata exponunt, egregie huc vsq̃ue demonstrarunt. Infinitis obuoluta tenebris fuit iurisprudentia, quamdiu interpretum animus ab antiquis moribus indagandis et ex veteribus fontibus eruendis abhorruit. Illustrior vero longe facta est eius facies post-

licet præfenti reipublicæ conditioni minus convenientium amplius, sed iam extinctorum, in tenebris in lucem deduxerunt, oleum et operam perdidisse, minime dici possint. Etenim (1) sicuti ab effectu ad causam recte argumentamur, ita hæc iura, quæ antiquitus obtinuerunt, rerum ciuilium et ecclesiasticarum veras rationes ostendunt, perspicuum earum conceptum nobis ingenerant, et differentiam negotiorum *antiquorum ac præsentium*, quæ tamen ab illis promanant, innuunt, 4) docentque

*Ac vitias
multiplex.*

qua postquam ardor, senectutem ipsam morum iam dudum sepulcorum in lucem protrahendi, plerorumque animos incendit, ceu prolixius monstrauit Dnus PRAESES in *præfat. ad Brissonii tract. de verb. significat.* a B. HERNECCIO in nouam coniectum formam et multis auctum accessionibus.

4) In Germania præsertim, quæ infinita ex antiquis retinuit moribus, sed per infelicitatem sæculi, nimis iuribus peregrinis addicti, plura admisit ex iure Romano, a rationibus rerum germanicarum tamen alieno, quæ sedulo tamen discernenda, vt vel exemplum communionis bonorum inter coniuges olim per Germaniam vitæ docet; vnde plura hodie in quibusdam provinciis superfunt rudera, per iuris peregrini receptionem tamen corrupta. In quibusdam tamen in prisco perstitit statu incorrupta, quæ vnice ex antiquis sunt indaganda et explicanda principis iuris Germanici, iure Romano prorsus remoto, in quo ICI veteres magnopere a via aberrarunt.

qua cautione in antiquis iuribus applicandis et in conclusionibus diiudicandis versandum sit.

(II) Hac explicando simul deducimur in veros rerum et status antiqui 5) primos ortus, sine qui-

rarunt. In iure publico præferim originum notitia infinitos errores derexit, ut recte dixerit illis de c o c c e i i in iuris publici prudentia historiam antiquitatum Germanicarum omne ferre punctum et dimidiam huius iuris notitiæ partem absolvere. Et quid dicam de *iure ecclesiastico*; tot erroribus hodie adhuc infecto, qui tamen aliter detegi non possunt, quam ex disciplina antiqua ecclesiastica. Sacerdotem *ordinatum* non posse reuerti ad statum secularem, Tridentini docent, characterem indelebilem animæ ordinati impressum fingentes. Hanc doctrinam ignoravit purior priscae ecclesiæ sententia, quæ sacerdotes et ipsos episcopos lapsos vel aliter delinquentes ad *communione laicorum* deduxit, quæ, quid fuerit, demum monumenta prisce æui docent, et ab hodierna contorta explicatiõne liberant. Hoc præsidio videntur protestantes, sacerdotibus suis, ut statum mutare possint, indulgentes; de aliis infinitis moribus ut nihil dicam.

5) Status ecclesiastici antiqui systema varie concipiunt eruditi, suisque applicant sacris, prout ratio ecclesiæ, cui nomen dederunt, id postulat, ut pluribus docuit Dnus PRAESES in *præfat. tom. V iur. eccles. protestant.* vnde tamen iura eorum antiqua æstimanda sunt. Qui ecclesiam antiquam sub systemate *reipublicæ independentis* concipiendam esse, sibi prorsus imaginantur, longe diversa iura his tribuunt, quam hi, qui *æqualis collegii* iura illis competiisse recte asserunt, cuius contentiõnis fundamenta tamen vnice ex primæ ecclesiæ institutis et vsu agen-

quibus facies *iurisprudentiæ hodiernæ* non recte illustrari et intelligi potest. (III) Quotidie legendo terimus monumenta veterum scriptorum: diplomata et vetera monumenta e tenebris eruimus atque leges antiquas, decreta patrum et conciliorum ad necessarium usum evolui-
 mus, quorum nemo mentem et rationes capere, et sic nec vim probandi ullam inde petere, nexumque verum negotiorum ostendere potest, cuius indagatio tamen ad repellendos et aperiendos contradicentium errores magnopere iuuat. 6) Denique (IV) iactura iurium

agendi trahenda sunt. Qui antiquorum et hodiernorum episcoporum potestatem inter se confert et alia ad disciplinam veterem et presentem pertinentia in Romana ecclesia intuetur, se in nouo plane orbe viuere, facile existimabit, id quod demum priscorum iurium ecclesiasticorum sedula euolutio docuit.

6) Bellum graue admodum nuper exortum est de statu antiquo *ministerialium* in Germania, vt scripta publica hoc de argumento edita, docent. Nobilitati immediatæ qui nimis indulgent et ab ea conducti videntur, conceptum eorum genuinum prorsus deprauant, et ignominiam seruilis conditionis ab iis remouere, contra fidem gestorum, satagunt. Neutri qui parti addicti sunt, ex rationibus, Germanicæ nobilitati olim propriis, facile demonstrant, quæ eorum fuerit conditio et ratio, inter quos præcipue laudandus est perillu-
 str. de LVDEWIG in *iurib.*

rium antiquorum eorumque amissio sæpe nobis aperit aditum ad fontes eruendos, quibus factum, vt ea abolita vel per iniuriam antiquis possessoribus erepta fuerint, quorum tamen legitimam potestatem, ab aduersariis negatam, habuerunt, cuius vindices, veritatis studio ducti, esse debemus. 7)

§. II.

Quæ cum ita sint, non inutile me suscipiturum laborem credidi, si de *iure antiquo* sed hodie fere antiquato *custodiendi redditus vacantis beneficii*, tum in *feudis*, tum in *ipsis beneficiis ecclesiasticis* olim vsitati, 8) meditationem

*Progressus ad
argumentum
hucus differren-
tionis.*

feudor. c. III. §. 10. p. 134. seqq. qui succincte ex rationibus solidis statum eorum enuclear. In *iure patronatus* percontando multum situm esse, omnes norunt, qui iuris hodierni, patronis in dubium vocati, propugnationem suscipiunt, et deprauatum conceptum a vero separare allaborant.

7) Plura iura imperatoribus erepta sunt, legitimo exercitatu titulo, quorum vindices prisca æui Icti esse non poterunt, præfidiis necessariis antiquitatum destituti. Huc refero inuestituram per anulum et baculum, ius regalium et similium per iniuriam iis a curia Romana in tenebris vniuersalibus erepta, vt infra in hac dissertatione declarabo.

8) Feuda olim etiam *beneficia* dicta, imo hanc appellationem in illis antiquiorem, et a *feudis* ad *officia ecclesiasti-*

nem instituerem, eiusque rationes et fundamenta ex pristina feudorum et domini, quod domino feudi competit, indole, deducere, atque pro modulo ingenii quibusdam observationibus exornare. Deducit hæc ipsa nos ad legitimam feudorum antiquorum originem et imaginem pernoscendam 9) ostenditque, quam

*Cuius utilitas
monstratur.*

ea tractam fuisse tratatitium est: vsus tamen pederentim hæc duo distinxit, vt, *ius clericis tributum, percipiendi redditus certorum honorum ecclesiasticorum, ecclesiastico officio iure perpetuo, auctoritate sacra, assignatorum ob officium ecclesiasticum, hodie vocemus stricte beneficium; et perceptionem commodorum concessorum sub nexu specialis fidelitatis nunc feudum* appellemus. Quamuis vero appellatio *beneficii* quibuscunque officiis sacris, constantibus redditibus instructis, applicetur, expeditum tamen est, *beneficia iuris patronatus* olim propius feudis accessisse, quod ob *seruitia domestica sacra* a patrono h. e. domino præstanda, hæc collata fuerint, et in iis fides eorum cum reuerentia coniuncta sese exseruerit. Postquam vero ecclesiæ, iuri patronatus subiectæ, in parochias, et sacra priuata seu domestica extraordinaria in *publica* et *ordinaria* mutata sunt, paulatim declinarunt a vera ratione feudorum, quod reuerentiam quidem adhuc patrono, vt collatori, pastores debeant, *officium tamen sacrum*, hodie publicum sit in vsu omnium parochianorum, non folius patroni, exercendum. Interim *beneficia ecclesiastica* quæuis adeo feudis accedunt, vt facile instituta feudalia ad ea tracta fuerint.

9) Loquor de *feudis antiquis*, quæ in prima sua origine non

quam insigni pondere vires prisca domini, quod *directum* hodie vocant, prævaluerint dominio feudorum hodierno, iura vero vassalorum precaria et temporaria ab hodierna eorum potestate discriminata fuerint. Interest præterea nostra, nosse iura antiqua, quorum in antiquis diplomatibus aliisque monumentis mentio iniicitur, et quorum rudera adhuc hinc inde conseruata sunt, quorumque sæpe in iure canonico adhuc mentio iniicitur, in quo inter alia *ius guardiæ* et *custodiæ* adhuc sæpe occurrit ex natura feudorum tractum. 10) Conclusions

non erant in liberos *successoria* aut *hereditaria*, æque vt *beneficia ecclesiastica*. Aequè illa olim expirabant *morte vassalli*, sicuti hæc *morte clerici*, et sic *de nouo* successorii conferenda erant, adeo vt, sicut olim hæc collatio in feudis *arbitraria* et *precaria* fuerit, ita etiam ab initio olim *collatio certi beneficii*, vnde clerici pascerentur, in arbitrio et potestate episcopi fuerit, vt ostendit THOMASSINVS *de vet. et noua eccles. discipl. P. III. lib. II. c. 16. §. 4. sqq.* Sicuti vero pedetentim feuda per successionem in liberos deuoluta sunt, vt tamen hi *noua investitura* indigeant, ita pariter *beneficia ecclesiastica* perpetuos successores, de nouo designandos et inuestiendos, acceperunt, et ita hæc quoque officii sacris *constantes et perpetuos redditus* pepererunt.

10) Redituum ad *custodiam* pertinentium, vacante beneficio, mentio fit in *c. 9. de offic. ordin. in 6.* insimulque dicitur

fiones quædam ex hoc iure adhuc in quibusdam superfunt dicecesibus, vulgo *consuetudini* vel *obseruantia ecclesiastica* attributæ, cuius tamen fundamentum vnice in hoc quærendum principio. Denique cum passim intelligamus, pontifici Romano vindicari *iura spoli*, quæ pariter ex hoc *custodiæ* iure fluunt, facili negotio demonstrare licebit per iniuriam summam hæc ipsa cæsari erepta et pontificali potestati sine fundamento asserita. Gaudet adhuc Gallia iure *regaliarum*, quod ab antiquo *custodiæ iure* recte petunt interpretes, vt infra ostendendum erit. II)

§. III.

cetur de beneficiis ecclesiasticis prædicari, *collationem, ordinationem, præsentationem et custodiam*, quæ tamen magnopere inter se differunt. *Collatio* prælatis in genere, imo etiam capitulo: *ordinatio* soli episcopo: *præsentatio* patrono: denique *custodia* beneficiorum minorum, etiam quandoque *archidiaconis* competit, qui vacanti ecclesiæ interim prospiciunt, eiusque curam et custodiam habent. c. 31. X. de appellat. Pariter in *clem. vn. de excess. prælat. vers. præterea interdum. c. 23. X. de iure patron. c. 12. de penis* de hoc *custodiæ* iure agitur, et speciatim *custodia sue guardia* vocatur in c. 13. de elect. in 6.

II) Vid. PETRVS de MARCA de concord. sacer. et imper. lib. VIII. c. 18. segg. c. 22. §. 7. NATALIS ALEXANDER tom. VII. histor. eccles. p. 426. segg. p. 430. §. 6. p. 433. et 458.

B

HERI-

Definitio custodia feudalis vel beneficii vacantis.

Domino feudi olim competebat.

Intra de causa.

§. III. Est vero CVSTODIA VACANTIS BENEFICI *seu* FEVDI nihil aliud quam *facultas moralis domino competens vacantis feudi redditus tamdiu, quamdiu vacat, percipiendi ac suos faciendi feudumque sub sua cura et asseruatione retinendi, donec successor de eo rursus inuestitus fuerit.* Erat ergo *facultas moralis*, quia olim domino *proprietas* fere vnice in feudo tribuebatur, vasallo vero *usus fructus quidam*, vt in *iure Longobardico* 12) dicitur, adeoque dominus *iure suo*, eoque *perfecto*, feudum vacans recipiebat, et interim iure dominii pleno possidebat eodem modo, quo hodie feudum ad dominum redit, quando *apertum* est. Neque enim hæc facultas alii quam domino competere poterat, vtpote cuius primario inter-

HERICOVRT dans les Loix ecclef. dans leur ordre naturelle p. II. c. 6. pluresque ab his laudari.

12) 2. f. 23. In formulis antiquis, quæ ad Carolingica tempora pertinent, frequens occurrit hæc denominatio. In *formulis Sirmonicis* sub n. 38. apud BALVZIVM tom. II. *capitular. p. 490.* hanc deprehendo: *ad tuam petitionem nostra decreuit voluntas, vt tibi res nostras vel sancti illius in pago illo beneficiare usufructuario ordine deberemus*, quæ formula etiam *precaris* communis fuit, vt plures formulæ ostendunt.

13) Hoc

tererat, ex *dominii* ratione, quod interim *pleno iure* ad eum reuertebatur, nec successor illud aliter recipere poterat, quam ex *noua gratia*, *collatione* seu *inuestitura*, vt interim, hac deficiente, feudum vacare diceretur.

§. IV.

Quod vt recte intelligatur, sciendum est, beneficia hæc seu feuda primitus a regibus Francorum vnice concessa fuisse proceribus, tum vt eorum animos sibi conciliarent et insignem libertatem constringerent: tum etiam vt eos in *fide* et *deuotione* adstrictissima beneficii intuitu retinerent. 13) Erant vero hæc beneficia diuturno tempore precaria, et ad vitam possidentis duntaxat durabant, 14) adeoque **morte**

Feuda olim morte vacabant, nec successoria erant.

13) Hoc argumentum plenius excussit *autor* diss. de *origine feudor.* præside B. THOMASIO habita.

14) Duplicis generis bona deprehenduntur in antiquis monumentis, *propria*, et *de munere regio concessa*, quæ et *fiscalia* dicebantur. Illa quidem ad heredes transibant, non æque hæc, *ob seruitia militaria* concessa, quæ morte expirabant. Vnde querelæ graues contra eos motæ in capitularibus, qui *beneficiario iure* possessa bona iure *proprietas* sibi assererent. Hunc abusum notatum inveni lib. III. capitular. c. 19. apud BALYZ. tom. I. capitular. p. 758. *auditum habemus, qualiter et comites et alii homines, qui nostra BENEFICIA habere videntur, comparant*

morte vafalli ficuti alia officia vacabant, vel etiam reuocatione domini, si non bene seruibat vafallus, prout in capitularibus passim dicitur 15) quod fides ipso opere seu seruitio militari præstanda esset, et ita fides non esset sine operibus. Qui a nexu fidelitatis discedebat,

vel rant sibi PROPRIETATES de ipso nostro beneficio. Item c. 20. audiimus, quod aliqui reddant BENEFICIUM ad alios homines in PROPRIETATEM, quod præcauendum esse iubet CAROLVS, quia qui hoc faciunt, non bene custodiunt fidem, quam nobis promissam habent. Illustrabo hoc argumentum verbis BIGNONII in not. ad Marculfum apud BALVZIVM tom. II. capitular. p. 875. Omnia prædia, ait, aut propria erant aut fiscalia. PROPRIA seu proprietates dicebantur, quæ nullius iuri obnoxia erant, sed optimo maximo iure possidebantur, ideoque ad heredes transibant. FISCALIA vero seu FISCO vocabantur, quæ a rege vt plurimum, posteaque ab aliis ita concedebantur, vt certis legibus seruitiisque obnoxia, cum vita accipientis finirentur. Idem innuit feudista l. f. 1. §. 1. aiens: antiquissimo tempore sic erat in dominorum potestate innexum, vt quando vellent, possent auferre rem in feudum a se datam. - - Deinde statutum, vt vsque ad vitam fidelis produceretur. Plenius hoc argumentum illustrat CRAIGVS in iure feudali lib. I. tit. 4. §. seqq.

15) Hæc formula occurrit lib. V. c. 377. apud BALVZ. tom. I. capitular. p. 904. quia nos volumus illi BENEFICIUM dare, qui nobis BENE SERUIERIT. Sicuti itaque officia erant reuocabilia et per mortem expirabant, ita quoque nexus fidelitatis seruitiis exhibitus, morte desinebat vel vocabatur, si vafallus non bene seruierat.

16) De

vel contra eum agebat, *feloniam* commisisse postea dictus fuit, quæ causam feudum reuocandi olim eo facilius præbebat, quod beneficia hæc essent precaria ex *munere regio* vt plurimum concessa. Quocirca mortuo vasallo filiis eius nullum ius in feudo erat, sed ad dominum illud reuertebatur, vel si ex rebus ecclesiasticis a regibus concessum erat, 16) ad ecclesiam, quamuis nonnunquam vnus alterue ex filiis apud dominum instaret, vt ex *noua gratia* sibi feudum *pro militari obsequio* concederetur. 17)

§. V.

16) De hoc more bona ecclesiastica et monasteria in beneficium dandi laicis per concessionem regiam plenius agit IOSEPHVS FILESACIVS de *sacrilegio laico*, quo nomine designauit hunc antiquum abusum. Episcopi quidem in conciliis has concessiones atro carbone notabant, et extorquebant a CAROLO M. promissum, quod mortuis possessoribus bona libera ad ecclesiam reuerti vel ab episcopis peri et horum concessione possideri deberent, vt docet *capitulare de a. 814. CAROLI M.* apud BALVZ. *tom. I. capitular. p. 527. c. 3.* sed parum hæc promissio profuit, quin potius postea diuturno tempore adhuc continuatus est, vt FILESACIVS monstrat.

17) Exornabo hoc memorabili *epistola CXIX. CHRISTIANI LVPI* ad *Aeneum episcopum* ex edit. Baluz. p. 174. vnde constat, Hildegarium ab episcopo laudato habuisse beneficium, quo defuncto, intercessisse LVPM apud episcopum pro filio eius, vt beneficium patris ei concederetur. Ita enim scribit: *Me vero monasterium ingredientem*

B 3

tristis

§. V.

Tandem variis
ex causis suc-
cessoria facta.

Quia vero bene meritorum filii sæpe a re-
gibus hanc expetebant gratiam, vt et ipsi ex
noua collatione beneficia paterna possiderent,
pedetentim inualuit, vt ad petitionem filio pa-
tris beneficium de nouo conferretur, non qui-
dem *regulariter*, sed noua quadam collatione
et inuestitura, 18) quod tandem extincta stir-
pe

*tristis excepit nuncijs, ostendens, Hildegarium vestrum,
qui neptem meam habebat in coniugium decessisse. Vnde
proprio affectue propinquorum vtriusque lineæ impulsu, as-
ferentium, me apud vos plurimum posse, sanctitati vestræ
has litteras destinavi, supplicans, vt filio ipsius, super quo
postulauit, concedere dignemini beneficium, tutorem ve-
ro, qui et moribus vestris congruat et MILITARE OBSE-
QVIUM exigat, laudabili prudentia statuatis.* Non be-
neficium ecclesiasticum, sed feudale intelligendum recte
innuit BALVZ. *ad Lupum p. 456.* additque: *nam vasallo
mortuo beneficium redit ad dominum, adeoque stricto iu-
re denegare poterat filio Hildegarii patris beneficium,
tum quod ad episcopum reuersum esset: tum quod ad-
huc puer esset et militare non posset. Quando ergo fi-
lio defuncti vasalli beneficium patris concedebatur, illud
fiebat ex noua gratia vel inuestitura.*

18) Hoc recte obseruat CRAGIUS *de iure feud. lib. I. tit. 4.
§. 8.* et, *non negandum quidem, ait, Carolum magnum,
sub quo feuda adolescere ceperunt, primum feuda liberis
vasallorum indulgisse, vt vasalli ad liberos primi gradus
sua prædia, quæ ex beneficio alieno possidebant, transmit-
terent: sed hæc neque eo regnante neque aliquot post annis*

in

pe Carolingica fere vniuersaliter in morem abiit, 19) non tamen aliter, quam si liberi pro hac *gratia* concedenda dominum implorauerint, et nouam acceperint inuestituram. 20) Nouum adhuc accessit vinculum pristino mori, quod qui primitus de feudo inuestirentur, pro se et posteris suis inuestirentur, 21) ex quo *contractu*

in legem abierunt, sed privilegio erant propiora, quod THEGANVS *de gest. LVDOVICI Pii c. XIX* testimonio suo confirmat.

19) Magis ad successionem liberorum inclinarunt feuda tempore CONRADI Salici, de quo WIPPO in *vita eius* apud PISTORIVM *script. german. tom. III. p. 469. nouiss. edit. et p. 430. ant. edit.* hæc refert: *militum vero animos in hoc multum attraxit, quod antiqua beneficia parentum nemini posterorum auferri sustinuit.* Ipsa constitutio CONRADI refertur in *LL. Longobard. lib. III. tit. 3. leg. 3.* apud LINDENBROGIVM in *cod. LL. antiq. p. 678.* et laudatur *i. feud. 5. §. 2.* vnde fluxisse videtur regula *iuris antiqui feudalis Germanici: es vererbet niemand kein Lehn, denn der Vater auf den Sohn.* vid. *ius feud. Saxon. c. 21. ius feud. Alemann. c. 42. §. 2.*

20) Quod non tam *iure hereditario*, quod exulat regulariter in feudis, sed ex *noua collatione*, et sic nouo titulo succederet filius, et feudum acciperet. Inde in constantem abiit morem, *renouationem inuestiturae*, et quidem submisso prorsus modo, mutato domino vel vasallo, petendi, quod hæc renouatio olim singulari *gratia* domini attribueretur.

21) Hoc vinculo vasalli præsertim oblati in feudum bonis allo-

tractu liberis ius quæsitum natum est, vt suo iure *inuestituram nouam* vel eius *renouationem* petere potuerint, præsertim postquam tot latifundia infinita allodialia variis occasionibus dominis territorii vel aliis in feudum oblata, et feuda ipsa etiam *titulo oneroso* in alios translata fuerunt, quæ liberis quidem negari non potuerunt, non aliter tamen *oblata et acquisita*, quam vt liberi masculi, ad militiam idonei, ex more prisco, tempore successionis inuestituram peterent, et nouiter ea illis hoc modo collata viderentur. 22)

Renouatione
inuestituræ ta-
men petita.

§. VI.

allodialibus vel titulo oneroso acquisitis, sibi prospexerunt, vt *ex pacto ac prouidentia maiorum*, et sic iure proprio filii in feudum succederent, etsi heredes patris secundum *ius feudale Germanicum* non fuerint facti in allodio, vt decernit *ius Saxon. prov. lib. II. art. 21.* et *ius feud. Sax. c. 57.* vberius vero illustrauit perill. Dn. de LVDEWIG *de obligat. success. in principal. et clientel. c. VI. §. 2.*

22) Utilis præterea hæc *renouatio* fuit, vt intelligerent filii, ceterique successores, hæc bona non *iure hereditario* in eos transire, sed a reliquis bonis hereditariis in perpetuum distinguerentur, atque ita domino ius suum saluum et integrum maneret. Adeo vero necessitas petendi *renouationem* retenta fuit, vt secundum rigorem iuris feudo priuandus esset illam negligens, quod sub hac conditione successio liberis promissa: *si inuestituræ renouationem* petierint, quamuis hæc necessitatis facta, et nemini, nisi *indigno et inhabili*, denegari queat.

23) Cu-

§. VI.

Quia ergo olim hac ratione feudum accipiebat filius legitimus per *nouam collationem* seu *inuestituram* et ab hoc tempore demum fructus suos faciebat, feudum per mortem vasalli vacabat, et tantisper ad dominum reuertebatur, qui illud *iure custodiæ* 23) possidebat, fructusque

Feudum morte vacans reuertebatur ad dominum qui illud tantisper custodiebat.

23) Custodiæ huius vestigia primum ex legibus antiquis eruenda. Inter capitula CAROLI Calui tit. LIII. §. 10. quæ in conuentu apud Curisiacum anno DCCCLXXVII. constituta sunt, c. 8. custodiæ huius feudalis fit mentio: *si aliquis episcopus interim obierit, archiepiscopus ipsi sedi visitatorem secundum sacros canones deputet, qui una cum comite ipsam ecclesiam, ne prædetur, custodiat, usque dum ipsius episcopi obitus ad vestram notitiam veniat.* Quia enim regibus et imperatoribus inuestitura per *annulum et baculum* competebat, vacante hoc beneficio, nomine regio *custodia* recipienda erat a comite, quam tam diu retinebat, donec rex electum approbasset et inuestiuisset. Eleganter hoc ex moribus feudorum antiquis trahit PETRVS de MARCA de *concord. sacerd. et imper. lib. VIII. c. 22. §. 5.* simulque sententiam nostram confirmat his verbis: *Vnde factum est, vt quemadmodum plurimarum huius regni prouinciarum consuetudo domino feudi addidit usum fructum, quoties feudum vacat per mortem vasalli, sic reges eo feudorum iure quoad regalia siue patrimonialia episcopatum vsi sunt interim, dum eorum custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfectus esset episcopus, et donec is inuestituram a rege accepisset, iuramentumque fidelitatis præstitisset.* In hoc consistebat

C

ius

Donec filius
inuestitus fue-
rit.

Et utque suos faciebat, donec filius nouiter in-
uestitus fuerit. 24). Huic vero præscriptum
erat

ius illud *custodiæ* famosissimum, quod et *wardam* seu *guardiam* vocabant, ceu constat ex legibus MALCOLMI regis *Scotia* c. 1. §. 3. apud FREHNEVM in *glossar. script. med.* cui voce *warda*: et ibi omnes barones concesserunt sibi *wardam* et *releuium de herede* cuiuscunque baronis defuncti ad *sustentationem domini regis*. Præterea GREGORIVS X. in c. 13. de *elect.* in 6. sollicitus est de iure eorum, qui *regalia, custodiam* siue *guardiam aduocationis* seu *defensionis titulum* in ecclesiis seu quibuslibet aliis piis locis exercent, et abusus duntaxat prohibet, ne scilicet ea, quæ non pertinent ad fructus siue redditus vacationis tempore *prouenientes*, vsurpent, quo ipso concedit, ea quæ pertinent ad fructus siue redditus vacationis tempore *prouenientes*, pertinuisse ad *guardiam* vel *custodiam*, quod decretum desumptum est ex *concil. generali Lugdunensi II. de a. MCCLXXIV. c. 12.* apud HARDVINVM tom. VII. *concil. p. 711.*

24) De hoc iure nihil fere in iure feudali disponi obseruat CRAGIVS in *iur. feudul. lib. II. tit. 19. §. 1.* putat tamen illud ex *ratione iuris feudalis* optime demonstrari posse, eiusque vsum in *Scotia* adhuc agnoscit, id quod hoc modo demonstratum iuit: *extra omnem controuersiam est, mortuo vasallo, feudum ad tempus domino aperiri, donec heres inuestitura renouationem a domino suo petierit et obtinuerit, fructusque interim dominos suos facere, quasi veri et solidi domini, non solum superiores, cum nullus vasallus illius feudi seu tenementi interea sit. Quod si heres intra annum et diem a morte defuncti inuestitura renouationem non petierit, si maior sit, et nulla iusta excusationis causa interueniat, a iure feudi omnino cadit, feudumque*

que in perpetuum domino aperiatur ob ingratitude[m] va-
 falli, qui totum annum et diem dominum suum non agno-
 verit, nec inuestituram ab eo petierit, nec debita seruitia
 praestiterit. Ita recte subduxit rationes CRAGIVS, quod
 feuda ex prima sua origine duntaxat ad vitam concessa
 fuerint, et sic cum vita ipsa expirauerint seu vacauerint.
 Licet vero posteris vasalli successio in feudum et officium
 ei annexum promissa fuerit, quilibet tamen successor no-
 ua inuestitura indigebat, et, collatione demum facta, fru-
 ctus suos faciebat ad instar *expectuarii*, qui, aperto feo-
 do, possessionem, nisi ex permissione domini, apprehen-
 dere nequit, sed dominus re ad se reuerfa interim et tam-
 diu fruitur, donec de feudo inuestitus fuerit. Inde ad-
 huc hodie in Germania necessaria est *renouatio inuestitu-
 ra*, intra anni spatium submitte petenda, quamuis domi-
 nus interim fructus feudi non amplius suos faciat, quod
 qua ratione mutatum fuerit §. seq. monstrandum erit.
 In episcopatibus et praelaturis maior euidentia feudi va-
 cantis sese exseruit, quia non aequae, vt in secularibus,
 mox adest successor certus, sed is demum per *electionem*
 vel *postulationem* designandus erat, et intra annum a caesare
 inuestiendus de regalibus, adeo vt ante inuestituram
 olim vasallos suos haud potuerint inuestire praelati, vt docet
 OTTO Frisingensis lib. II. c. 27. refertque impetiturum fuis-
 se *Hardeuicum*, quod nouiter per electionem cleri et po-
 puli et metropolitani sui consecrationem pontificatum
 acceperat. *Regalia siquidem*, ait, *quae iuxta rationes cu-
 riae, nulli episcoporum militi, antequam de manu princi-
 pis suscipiantur, tradere licet, ipse huius rei nescius, im-
 praemeditate, morante adhuc in Italia principe, tradide-
 rat, ab eo in causam positus dum et factum insciari, qua-
 litatemque facti defendere nequit, compositionis incurrit
 nexum, ceteri quoque qui ab eo susceperunt, quique iuxta
 suam conditionem et sortem, in plus minusue consimili pe-
 na damnantur.*

erat tempus annale 25) petendi renouationem inuestituræ, adeo, vt ab hac successione per *prescriptionem* 26) exclusus esset, qui hoc fatale neglexisset, et sic non tam feudum ei adimebatur, quam is a petendo et agendo excludabatur. Præcipue vero hoc ius *custodiæ* lucratiuum locum habebat, si successor ad legitimam ætatem, 27) qua feudum petere et seruitia præstare poterat, nondum peruenisset, quod tunc *vicarium* pro successore vasallo adhuc inhabili constitueret dominus, fructus interim iure domini perciperet, iura tamen simul pupillorum tuere-

Præferim si ad legitimam ætatem nondum peruenisset.

25) Est hæc præscriptio *iuri Germanico* propria, et in multis iuris articulis olim obrinuit, arque hodiernum adhuc obriner, vt præclare docuit B. HEINECCIUS *de annali præscript. Lubec.* et Dn. PRAES. *in diff. de utilitate et commodis pacti de præstanda euictione.*

26) Hodie quod mox possessionem feudi vel apprehendant vel continent liberi vel agnati, et sic fructus suos faciunt, si intra hoc fatale inuestituram non petierint, dicuntur *privari* feudo, et ita dominus agit contra vasallum actione *privatoria*. Olim, et hodie adhuc in *Scotia*, vasallus contra dominum hoc casu coram superiori agebat, cui hic exceptionem *prescriptionis* opponebat, qua probata, reus absoluebatur, et actor a iure agendi exclusus erat.

27) Quia *habilitas* ad seruiendum et præstandum iuramentum fidelitatis desideratur.

28) De

tueretur, et sic eorum nomine lites fusciperet. 28). Adepta vero perfecta ætate, qua iuramentum præstare et inuestituram petere secundum leges poterat, custodiam feudi dimittere tenebatur dominus et inuestito feudum restituere. 29) Breuiter: quamdiu feudum vacabat,

28) De hac ætate videndus est perill. de LVDEWIG de *ætate puber c. III.* In Scotia annus finitæ pubertatis XXI. præscriptus est, æque vt iure Saxonico obseruante CRAGIUS *cit. l. c. 20. §. 1.* quod ante hanc ætatem deficeret habitas ad *seruandam* necessaria h. e. causa ob quam feudi reditus lucrari possent. Etenim feudi concessio erat *datio ob causam*, qua deficiente, et illa cessabat. Intererat olim domini, ne ante *ætatem legitimam* successor admitteretur, adeoque hæc sollicitate non tantum determinabatur, sed etiam alia corporis inhabilitas, eaque perpetua, obstabat, quo minus vasallus, cui successio ex pacto primi acquirentis erat promissa, ad feudum per inuestituram admitti posset, qua conclusione adhuc hodie in feudis vtiur.

29) In Scotia hoc *custodiae* ius adhuc obtinere, testis est CRAGIUS *lib. II. iur. feud. c. 20. §. 3* cuius rationem ipsemet ex indole feudorum his deducit verbis: *cum hæc vera et natia sit omnium feudorum conditio, vt vasallus domino militares operas præbeat, eique in rebus omnibus gerendis consilio et auxilio adfit, nec huic debito minor, siue is sit mas siue femina, poterit respondere, dominus interea fructus feudi sui percipit, vt vicarium pro sui vasalli adhuc inidoneo herede substituatur, donec ipse heres ad seruandum domino sufficiat, quod cum ante XXI. annum in*
mascu-

masculis raro contingat, hoc tempus a iure præfinitum est custodia heredis masculi, et CVSTODIA siue GVARDIA dicitur, quia dominus interea temporis heredem apud se custodire et liberaliter ex primitiis fructuum educare teneatur. Atque hæc custodia feudalis vel ideo cum perceptione reddituum feudalium erat coniuncta, quia ante investituram feudum tenere non poterat, quam demum accipiebat post legitimam ætatem impetratam. Breuiter: durante custodia dominus siue quis ab eo causam habens, omnia potest, quæ vasallus, dum viueret, poterat, vt ait IDEM cit. l. §. 9. proinde si pupillus plura feuda a diuersis tener dominis, quilibet dominus feudi custodiam habebit eisdem legibus, quibus vel vnus dominus habet. Ipsum ius feudale Saxon. c. XXVI. adhuc custodiam feudalem hoc casu agnoscit his verbis: des Herr ist iemebr des Kindes Vormundes in dem Gute. Das ez Kind von ihm hat, di wile erz an gevelle und verlieden hat, und soll das Geld (reditus) des Guts nehmen, biß das Kind zu sienen jaren kommt. Additur in codice alio, idiomate inferiori Saxonie proprio: unde na der tyd mot der Herr nicht des Kindes Gute un Geld nehmen, quod iam ipse seruire domino possit. Duplex ratio tutela feudalis traditur in verbis laudatis: 1) quia a domino feudum olim concessum est et profectum: 2) quia dominus habet das Angevelle, de quo dicitur in iure feudali Allemannico c. LV. §. 1. Meevell ist nit Lehn rechts, qua appellatione custodia feudalis designatur obseruante SCHILTERO ad cit. c. atque indigitatur, eam non esse modum acquirendi feudum, sed tantum ius percipiendi redditus ex feudo pupillari. In iure feudali c. XXXI. ita dicitur: an angeffell ist kein lehn recht, noch keine folge an den lehn herrn, quæ verba ita interpretatur SCHILTER cit. l. In custodia feudali non est ius feudi (si eam dominus tutori aut alii commiserit) nec successionis aut renouationis impetrande a domino feudi; reuera enim hoc ius, angeffelle, olim dictum fuit,

cabat, nec successor inuestitus erat, tam diu custodia feudi lucratiua olim durabat, et domino ius percipiendi fructus competebat. Eadem custodia produxit quoque olim *tutelam usufructuariam*, ab initio quidem potissimum in feudis, facile tamen ad reliqua bona tracta, quorum curam *tutor legitimus* interim habebat, rationibus reddendis haud obnoxius, cuius rudera adhuc in iure Saxonico et Alemanico supersunt. 30)

In de tutela usufructuaria promanauit.

§. VII.

fuit, quod feudum ad dominum interim *deuolutum* fuerit, qui vel reditus inde percipere vel eos aliis interim concedere potest *custodia feudalis iure*. Hoc specialius *cautum est in iure feudali Alemann. c. LV. §. 1.* Stirbt ein Mann, und lot Rint hinder ime, die under iren joren sind, der Herr lihet einem andern die Anesfälle, ob es nit Vormunde hatt, der des Herren Mann sye . . . So das Rint zu seinen joren kumt, so sint die Anesfälle ledig. So auch der stirbet, der das Anesfall geishen hatt, so hatt ienes an dem Anesfalle nür me, und ist ledig, quod talis custodia concessio sit *precaria*, et sic *concedentis morte* interire debeat.

30) Quia sunt pupilli in custodia tutorum, olim etiam hi usufructum bonorum tutelarium, æque vt hodie in Anglia et Scotia, teste CRAGIO *cit. l. 1.* habuerunt, quod Saxones restrinxerunt ad *tutelam legitimam lib. I. art. 23.* et *lib. II. art. 58.* vt extraneus tutor rationes de reditibus reddere teneretur. Verum cum in hoc argumentum fufius inquisierit, eiusque vestigia ex diuersis gentium iuribus solide eruerit, adduxeritque perill. Dn. de LVDE-

WIG

§. VII.

Mutata pedere-
ntim feudo-
rum iura.

Enimuero sicuti quæuis iura mutationi variæ obnoxia sunt, ita inprimis antiqua feudorum facies et inde dependentia iura cum ipsa custodia feudali insignem passa sunt metamorphosin, quæ vasallus longe potentius et plenius ius in feudis concessit, ut a prima sua ratione plane descivisse videantur exceptis paucis ruderibus, quæ statum antiquorum feudorum adhuc indicant ac referunt, veluti quod mutato domino et vasallo investitura renouanda, iuramentum fidelitatis in hac renouatione iterandum, atque hæc *intra annum* peti debeat. Ceterum ipsum *ius custodiæ* tum relicto successore impubere, tum legitima ætate prædito in Germania cessat 31) cuius rationes plures sine dubio fuerunt. Prima petenda

Et ius custodiæ
in Germania
desit.

WIG de fruct. attribut. tutelæ usufruct. diff. I. sufficet, si ad hoc egregium opusculum prouocauerim lectorem-que ad illud sublegauerim.

31) Idem etiam obseruat SCHILTER in *comm. ad ius feud. Aleman. c. LV. §. 3.* aitque; *Hodie in Germania a curiis hoc ius custodiæ in feudis pupillaribus recessit*, sed rationes mutationis plane præterit, quam tamen peperit et liberior feudorum ratio et peregrini iuris receptio, per quam ius domesticum admodum suppressum est.

32) Oc-

tenda est ex frequentiori occasione feuda ac-
quirendi *titulo oneroso*, quo ius antiquum feu-
di *precarium* admodum diminutum imo extin-
ctum est. 32) Accessit altera, quod rariora in
Ger-

32) Occasio frequentissima, feuda per titulum *emtionis* simi-
lemue onerosum acquirendi, potissimum trahenda est ab
expeditionibus sacris, per seculum XII. XIII. et ultra con-
tinuatis, quæ etiam Germanis, hac strage funestissima
infectis, grauius nocuerunt, et variam iurium innoua-
tionem induxerunt, vt speciatim pluribus exemplis do-
cuit Dn. PRAESES de *varia innouat. iurium per expedit.*
cruce signat. c. 2. et 3. Quia enim hæ expeditiones in-
gentes sumtus desiderabant, quæuis ratio, nummos vn-
dequaque corradendi, *pia, iusta et legitima* visa fuit, vt
nec domini consensum facile denegarent, quod ipsimet, vt
plurimum iis simul interessent, nec negare illum possent
metu excommunicationis, cui subiecti erant, qui quauis
ratione eas impedire conabantur, quæ res effecit, vt iam
iure Longobardico, quod seculo XII. collectum est, em-
torum feudorum aliquoties mentio inicitur, vt *I. f. 20.*
II. f. 12. Testis est ALEXANDER III. apud MARTENIVM
et DURANDVM in *collect. script. et monum. tom. II. p. 749.*
hoc privilegio cruce signatos muniens: *licet autem eis*
terras seu ceteras possessiones suas, postquam commoniti
propinqui suæ domini, AD QVORVM FEODVM pertinet,
pecuniam ipsius mutuare, aut si noluerint aut non potue-
rint ecclesiis vel personis ecclesiasticis aut aliis fidelibus
libere et sine vlla reclamatione impignorare. Hoc posito
dominus et agnati consensum denegare non poterant.
Iam antea anno MCXLV. idem indulserat EVGENIVS III.
in *epist. ad Ludouicum regem*, ab ANGELO MANRIQVIO
D tom.

Germania olim fuerint feuda, quorum vbertatem tamen posterior ætas vidit, non alia de cau-

tom. II. annal. Cisterc. p. 8. adducta, et testimonio confirmat TRITHEMIVS in *ebron. Hirsang. tom. I. ad ann. MCC p. 495.* exemplum adferens BERTHOLDI, comitis de Nuenburg in *Brisgoia comitatum suum argentinensem* vendentis, cuius, addit, *provocati exemplo multi nobiles et potentes venditis prædictis prædiis et possessionibus suis cum vxoribus et liberis perpetuo seruitio sancti seruitii se deuouerunt.* Adeo vero libera eo tempore feudorum alienatio fuit, vt, in defectu *nobilium*, qui legitimi tantum possessores erant, ad emtionem illorum etiam admitterentur *plebeii*, ceu obseruat ANTONIVS DAD. ALTESERRA de *orig. et stat. feud. pro mor. Gallia c. X.* atque: *banc labem maxime arcessuerunt variæ Francorum in Syriam expeditiones, quarum causa duces, comites et alii milites feuda et ditiones disrhabere coacti, ea in plebeios et clericos seu ecclesias alienarunt, vt facilius emtorem inuenirent, idque suadentibus edictis Romanorum pontificum eius cui, qui nihil non tentarunt, belli sacri promouendi studio et coniuuentia etiam nostrorum principum.* Hac occasione, et quod ea, quæ titulo oneroso acquiruntur, pleniori iure et potestate acquiri soleant, sine dubio factum, vt *custodia feudalis* desierit in successore maiorenni, et ipsemet statim possessionem feudi non tantum apprehendere, sed etiam reditus feudalium, etiam ante *inuestituram*, percipere suosque facere potuerit, qui olim iure *custodiæ* ad dominum pertinebant, vt supra illustratum est, simulque dictum, iam in *iure Longobardico* nullum eius vestigium amplius deprehendi.

causa, quam quod variis ex causis 33) domini, vt allodia sua aliis in feudum offerrent, induc- ti fuerint, quo ipso magis beneficium domi- no dederunt quam acceperunt. Inde vero non tantum feuda plura *irregularia* natales traxe- runt, sed etiam vasalli longe *perfectius ius* in bonis suis retinuerunt, quam alias ius feudale iis indulgit. Quia itaque olim *ipso iure* allodia in heredes legitimos deuoluebantur, hoc et- iam retinendum in his bonis in feudum obla- tis fuit, vt statim in successorem, cum pleno iu- re percipiendi redditus, transirent, eosque vasal- lus successor lucraretur, etiam antequam de illis inuestitus fuisset. Hoc facile ad impube- res vasallos trahi potuit, vt *custodia feudalis* domino tutoribusque etiam intercepta sit, quamuis etiam præterea alia fortior ratio ac- cesserit. Iuris peregrini introductio videlicet rei

33) Quæ apud Germanos variis occasionibus sese exerue- runt, ab aliis iam expositi, maxime ab HERTIO *de feud. oblat.* inter quas meo iudicio *primaria* petendæ sunt tum ex *superstitione* Germanorum *nimia*: tum ex *rationibus polititis*, vt hac methodo domini territorii nobiles land- fassios admodum liberos et sibi graues constringerent, quos variis artibus ad bona sibi in feudum offerenda in- duxerunt.

rei Germanicæ forensi insignem intulit cladem, et quia nec in *iure Romano* tutela usufructuaria cognita, imo eidem aduerfabatur: nec *ius Longobardicum ius custodiae feudalis* amplius domino tribuebat, facile iactura huius iuris, cuius vestigia adhuc tamen in *iure Saxonico et Alemanico* deprehendere licet, 34) sequi potuit, quamvis non negandum sit, olim etiam in Lombardia illud obtinuisse. 35)

§ VIII.

34) Nam tempore *compilationis iuris alemannici feudalis et Saxonici* h. e. seculo XIII. adhuc obtinuisse hanc *custodiam feudalem* supra not. 29. euitum est, præsertim cum etiam *ius feudale alemannicum* seculo XIII. compilatum fuisse, perspicue ex codice præstantissimo Harrachiano probatum dederit PHILIPPVS IACOBVS LAMBACHER in *dissert. epistol. de ætate iuris illius antiqui Germanici, quod vulgo vocatur Speculum Suenicum.*

35) Notum est, in finem alia ex iuris *Romani et Longobardici* usu indiffereto immutata et insignem iuri Germanico cladem illatam fuisse. Nec negant iurium feudalium periti, multa per incuriam hinc inde recepta fuisse in Germaniam ex iure Longobardico contra iuris antiqui feudalis rationem, vt constat ex doctrina de *iure filiorum repudiandi hereditatem paternam retento feudo antiquo*, quod ius *Longobardicum*, contra *ius Germanicum feudale*, non admittit, cuius sententia in Saxonia aliisque provinciis Germaniæ recepta, quamvis alibi adhuc ius Germanicum præualeat etiam in camera imperii, teste de LVDOLPH de *iure primogen. P. special. apb. VI. n. 6.* Non adeo

§. VIII.

Sicuti vero hæc innouatio iurium feudalium facilius locum inuenire potuit in *tutelis priuatorum*, ita in tutoribus illustribus *ius custodiarum*, quod tutelas vsufructuarias produxit, eo magis afferendum est adhuc, 36) quod hi etiam in aliis iurium feudalium et allodialium argumentis constantius prisca iura domestica conseruauerint, nec passi fuerint, vt principia iuris Romani et Longobardici peregrina ad causas suas applicarentur, quod absque eorum summo præiudicio fieri non potuit. 37) Dicuntur quidem inter se vti *iure priuatorum*, sed cogitandum erat. (I) hoc intelligi debere magis *de iure domestico* quam *peregrino* in causis, quæ vtrique

In tutelis illustrium ius custodiarum adhuc seruetur.

adeo ergo mirandum, *custodiam feudalem* in feudis impuberum etiam *ex iuris Longobardici* indiscreto vsu eliminatum fuisse.

36) In hoc omnis est perill. de LVDEWIG in opusculo VI. tom. II. de attribut. fruct. tut. vsufruct. diff. I. litt. dd. p. 1210. seq. vt iuris antiqui vsum in his tutelis a proximis agnatis susceptis defendat.

37) Hoc præclare docuerunt B. GRIEBNERVS de præiudicio princip. imper. ex abusu iuris iustinian. et Dn. BASTINELLER de præiudicio princip. imper. ex abusu iur. Longobard.

que *iuri communes* sunt, 38) diuersis tamen principiis inter se discrepant. 39) (II) Tutelam statuum imperii esse magis iuris *publici* quam *privati*, quod non rei priuatæ curam in se contineat, sed magis totius prouinciæ administrationem publicam cum exercitio iurium territorialium tam *sacrorum* quam *secularium* et regiminis publici 40). Breuiter tutor illustri-
legi-

38) Sunt enim instituta iuri Romano propria, a Germanis olim ignorata, quæ tamen ab illustribus in usum assumpta sunt et ita quoque secundum huius iuris principia regenda, quorsum refero *legatorum* et *fideicommissorum* causas. Sunt ea, quæ ad *processum* spectant, vtrique iuri quidem communia, sed *per leges publicas imperii* eadem fere norma causis priuatorum et illustrium præscripta, quæ licet magis assumpta sit ex iure Romano et canonico, facilius tamen hoc fieri potuit et citra statuum præiudicium, quod tantum *formam* in iudiciis agendi concernat, per *leges publicas imperii* plenius determinatam.

39) Si vtrumque ius inter se conuenit, quod contingit, si ratio mere naturalis in vtroque seruata est, tunc quidem iuris Romani in causis principum usus est, sed magis *illustrationis causa*, h. e. non quia in iure Romano hoc cautum, sed quia in ratione naturali fundatum est quam Romani æque vt Germani secuti sunt, præsertim in contractibus.

40) Sicuti ipsum ius publicum concernit statum seu regimen publicum primario, ita necessario asserendum est, tutelam illustrium, quæ *uniuersum regimen prouinciæ* concernit, esse iuris publici, regulis iuris Romani non sub-

legitimus vicem *domini territorii* gerit et educationem pupilli illustri lautiorem et dignitatis conuenientem suscipit, quod sine ingentibus sumptibus fieri nequit. Hoc ideo tantum adduco, vt liqueat inde, iura Romana his tutelis applicari non posse 41) magis autem illis conuenire ius antiquum Germanicum, agnatis *custodiam feudalem* adhuc assignans. 42)

§. IX.

Ad clericos iura beneficiorum, quæ vassallos regebant, iam sub regibus Francorum ex foris secularibus tracta sunt, 43) postquam etiam

Ad clericos quasi milites iura beneficiorum tracta.

iiendum, nisi velimus ipsum ius publicum ex *iure Romano* petere.

41) Quod si hic audiendus esset IO. PHILIPPVS RINGLEVS de *tut. illustr. c. VII.* tutor illustris legitimus a priuato profus non distaret, sed æque rationibus reddendis obnoxius foret, æque vt quilibet alius tutor, quia quævis iuris Romani scita ad tutelam publicam incaute traxit. Præiudicium intolerabile est, *tutelam* in se esse *iuris priuati*, quibuscumque causis et negotiis demum applicetur, cum tamen alia sit ratio negotiorum *publicorum* et *priuatorum*.

42) Vnde nata est tutela *usufructuaria* olim etiam in alodiis locum habens, adeoque etiam applicari merito debet ad prouincias terrasque allodiales.

43) Ex concilio *Arelat. V. c. 6.* anno DLV. habito apud HARDVIN. tom. III. p. 328. episcopos minoribus clericis bona

bona quædam in vsum dedisse, constat, in quo ita cautum: *vt clericis non liceat facultates, quas ab episcopo in vsum accipiunt, deteriorare. Quod si fecerint, si iunior fuerit disciplina corrigatur: si vero senior, vt necator pauperum habeatur.* Nec minus in concilio Lugdun. II. anno DLXVII, habito c. 5. apud EVNDEM cit. l. p. 355. statutum: *vt quascunque munificentias clericis aut seruiantibus sue de rebus ecclesie in vsum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederunt sacerdotes, subsequentes pontifices nullatenus auferre præsumant.* Quia enim episcopi dispensationem economicam circa bona ecclesiastica gerebant, ex quibus alebantur etiam clerici, modum dispensandi pro suo arbitrio instituebant, vel antiquæ diuisioni insistendo: vel quibusdam bona in vsum concedendo ad vitam. Quid quod quandoque circa finem seculi VI. iam quibusdam ecclesiis certa bona dederint, a successoribus non auferenda, vt cautum in concilio Toletano III. ann. DLXXXIX. c. 2. apud EVNDEM cit. l. p. 480. vbi præmittitur regula de bonis non amplius alienandis, hæc tamen subiecta exceptione: *Si quid vero, quod vtilitatem non grauet ecclesie, pro suffragio monachorum vel ecclesiis ad suam parochiam pertinentibus dederit, firmum maneat.* Quod ecclesiis datum erat, hoc clericis in illis seruiantibus datum, censebatur, vt ex iis nutrentur. Pariter ex c. 37. concil. Tolet. IV. a. DCXXXIII. habiti apud EVNDEM cit. l. p. 188. patet, potuisse clericis episcopos in vsum res ecclesiasticas largiri. Talia bona clericis *extraordinem* in vsum data *permissa*, vt in concilio Agathensi, relato in c. 32. C. XII q. 2, *credita* vel *commissa*, vt in c. 35. *ibid.* et *commendata* in c. 7. *disti concilii* dicebantur. Verum hæc disciplina tantum ab initio *particularis* erat, illis applicata clericis, qui in remotioribus ab episcopo locis officio sacroungebantur, ratione quorum antiqua distributio non carebat difficultate. Hæc de causa adhuc seculo VII. clericis, quibus bona fruenda con-

iam *militia* quædam illis attributa est a patri-
bus. 44) Antea quidem ex communibus bo-
nis

*olim ex bonis
communibus
vitiaver.*

concessa erant, professionem edere tenebantur, *se iure precario* eadem tenere, post mortem reuersura ad manus episcopi, ceu liquet ex *concl. Toletano VI. c. 5. anno DCXXXVIII.* habito et in *c. 72. C. XII. q. 2. relato.*

44) Sicuti vasalli, beneficio præditi *uar' êζορν* dicebantur *milites*, ita clerici non tantum *milites* dicti, sed his etiam more militari *titulus* et *character indelebilis* tributus; denique etiam his *beneficia* tandem quoque data sunt. Abbas Floriacensis ABBO in *collect. canonum seculo X.* scripta, et a MABILLONIO *tom. II. analect. p. 248.* relata hac de æquiparatione ita iudicat: *Hæc sententia, quæ ad milites loquitur, potest etiam ad clericos retorqueri, quia etiamsi non videantur militare seculo, tamen DEO militant, sicut ait apostolus: nemo militans DEO implicat se negotiis secularibus, videmus, inquam, non militare remis- sis et fluentibus tunicis: sed habemus militiæ nostræ cingulum, quo castimonia interiora constringamus. De quo cingulo Dominus ait: sunt lumbi vestri præcincti et lucernæ ardentes in manibus vestris. Nam et catholicus clericus hac sententia retinetur. Si enim non contentus stipendiis (beneficio) fuerit, quæ de altari Domino iubente consequitur, sed exercet mercimonium, intercessiones ad Deum vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic negotiator magis potest videri quam clericus. Quia ergo iura militaria passim militibus adscripta, non adeo mirandum, quod etiam illis beneficia stabilia assignata fuerint sub nexu fidelitatis collatori præstandæ. Nam episcopi iuramentum fidelitatis pontificis, illis vero clerici minores præstant. Idem obseruat ESPEN P. II. iure eccl. tit. 18. c. 1. §. 10. et, quemadmodum principes bona sua iure bene-*

E

ficiario

nis alebantur, distributis ab episcopo obuentionibus ecclesiasticis vt plurimum in quatuor partes, quarum quarta clero minori obueniebat. 45) Neque etiam per sex priora secula ecclesiæ bona constantia et inalienabilia habebant: hæc potius subiecta erant liberæ episcoporum dispositioni, qui pro re nata illa alienabant, pretiumque inde redactum in diuisionem communem conferebant. 46) Postquam vero lege tum *ciuili* tum *ecclesiastica* bona *stabilia* quæ

Bona ecclesiastica inalienabilia facta Iustiniani tempore.

ficiario dabant iis, qui seruitium militare aliaue obsequia præstarent: similiter episcopi bona ecclesiæ possidenda vel vtenda seu potius ius percipiendi eorum fructus dabant clericis, vt ecclesiæ militarent seu officium exhiberent, quisque secundum vocationem suam.

45) De hoc more antiquo distribuendi redditus et prouentus ecclesiasticos in quatuor partes pluribus agit THOMASSINVS P. III. *de discipl. eccles. lib. II. c. 13. seqq.* quæ seculo V. demum inualuisse, et in conciliis recepta fuisse videtur, quæque per secula aliquot adhuc continuata, etiam si hinc inde quibusdam clericis quædam bona, *iure beneficii*, concessa fuerint. Fit huius distributionis antiquæ mentio in *c. 30. seq. c. XII. q. 2.*

46) Vsq; ad IUSTINIANI tempora hunc morem libere alienandi bona ecclesiastica in occidente præsertim obseruatum fuisse constat ex *Nov. 7.* ad quam legem postea vniversæ ecclesiæ composita sunt. Ex antiquitatibus hoc argumentum speciatim illustrat Dnus PRAESES *tom. II. inr. eccl. protest. tit. de reb. eccl. alien. s. 4. seqq.*

47) Sic

quæ alienari non possent, ecclesiæ possidere
 ceperunt, non adeo mirandum, pedetentim
 in *beneficium* more *feudorum secularium* hæc
 clericis assignata fuisse, ab initio quidem qui-
 busdam tantum ex *mera gratia*, vt his dece-
 dentibus redirent ad liberum episcoporum ar-
 bitrium; progressu temporis vero *uniuersali-*
ter et in legem abiisse constantem, cuius ec-
 clesiastico officio certa *perpetuo iure* destinare
 bona, de quibus inuestiret clericos episcopus,
 qui iis officium sacrum dedit. 47) Post hæc
 tempora bona hæc *legibus beneficalibus* subie-
 cta fuerunt, nec clerici amplius de *communi-*
bis

Inde beneficio-
 rum conditio
 iis seve genera-
 tim applicata.

ad hoc ratio
 in d. de h. l. i. c.
 in d. de h. l. i. c.
 in d. de h. l. i. c.

47) Sicuti ad dominum spectat inuestire vasallum, ita quoque
 ad beneficiorum collatorem spectat, beneficium in posses-
 sionem mittere, vt vtar verbis ESPENII P. II. iur. eccl.
 tit. 26. c. 2. §. 2. in f. et sic quoque monachi, qui eccle-
 sias conferebant, dicebantur *ecclesiarum suarum inuestito-*
res in c. 1. C. XVI. q. 2. imo ipsum *ius conferendi* eccle-
 sias *inuestitura* vel *institutio* vocatur. Etiam patroni con-
 ferunt ecclesias suas pastoribus eosque de bonis ecclesia-
 sticis inuestiunt, adeoque illis, æque vt domino feudi,
 debetur reuerentia fidesque suo modo, quamuis in ple-
 niori gradu ea collatori ecclesiastico debeat ex mente
 iuris canonici. Ceterum postquam hoc modo in con-
 stantem abiit morem, certa beneficia clericis dandi, et-
 iam episcopis peculiariter bona dicata sunt, quæ æque vt
 alii clerici iure *beneficii* perciperent.

E 2

48) Post-

bus vixerunt, exceptis *canonicis* et *monachis*. Sed seculo XI. illorum maxima pars vitam deseruit communem et distributis inter se bonis communibus, ad *mensam capitularem* olim pertinentibus, canonici *vera* possidere cœperunt *beneficia*, quibusdam tamen in antiquo statu et vita communi manentibus, quos *canonicos* regulares 48) dixere.

§. X.

Olim ecclesia cathedralis vacans regebatur per visitatores.

Vacante ergo ecclesia vel officio sacro olim distinguebatur, vtrum vacaret per mortem *episcopi*, an vero *clerici minoris*, qui regebat ecclesias minores, vel episcopo in ecclesia cathedrali assistebat. Mortuo episcopo, dicebatur primario *vacare ecclesia* capite suo destituta, 49) quæ interim regebatur per *visitatorem*

48) Postquam votis adstricti fuerunt, impediētib; ne a *vita communi* recedere possent. Beneficia ergo hi proprie non possident, *præbendas* tamen accipere dicuntur, quod hæc appellatio latior sit, et in genere olim etiam clericis, ex communibus bonis portionem accipientibus, tributa, quod *præbere* idem sit ac *præstare* et *exhibere* l. 19. D. de testib. Inde canonici olim dicebantur *præbendarii*, c. f. D. 70. quod victus et amictus illis præberetur. c. 9. X. de vit. et honest. cler. c. 16. X. de V. S.

49) Ad episcopum omnis cura, labor, functio et dispositio in ecclesia pertinebat. Districtu olim exiguo eius potestas

restas concludebatur: laxiores ferius innotuerunt, et an-
 sam ad beneficia remotioribus presbyteris danda dede-
 runt, maxime in Gallia et Germania. Interim omnis
 suprema sollicitudo penes episcopum. *Est enim, ut ait*
 THOMASSINVS P. II. *discipl. eccl. ant. et nov. lib. III. c. 5.*
§. 4. episcopatus ipse plenitudo sacerdotii et omnium fons
et scaturigo sacrarum dignitatum, cuius archidiaconi, ar-
chipresbyteri, abbates, parochi riuulos tantum aliquos
consequuntur. Potest episcopus immediate vnus ipse mini-
steria ea obire; omnia suo iure primogenio, quæ ceteri
precario et eius largitate ac beneficio obeunt, et sicuti hæc
ipse per se ea munia defungatur, duo beneficia aut duocius
beneficia gerere dici neutiquam poterit, cum episcopale
tantum munus fungatur. Fuit olim episcopus ipsemet ca-
thedralis ecclesiæ parochus vnus: vnus ciuitatis, vbi vna
tantum olim erat ecclesiæ; nec alienum tunc tamen vsur-
pabat ministerium sed explicabat suum, quo ministeria et
beneficia (vel potius officia) alia continebantur. Hoc er-
go mortuo vel deposito, demum vacare dicebatur eccle-
sia, et cura episcopalis cum omni administratione in-
terim fiduciario committenda sacerdoti: clericis minori-
bus in ecclesia cathedrali, in vrbe, vel extra eam in dice-
cesi in adiutorium ab episcopo lectis, non deerant alii,
per quos munus defuncti administrabat vel mox succes-
sorem constituere, ex bonis communibus alendum, vt
beneficium, quod deerat, vacare non posset, nec custo-
dia eius interim alii committi. Denique si vel maxime
ecclesiam minorem, destitutam presbytero alii interim
suam ex communibus bonis accipiebat exemplo cetero-
rum, nihilque hoc modo accrescebat redditibus episco-
pilibus.

torem, 50) fiduciario iure regentem ecclesiam, a metropolitano delegatum, in Italia quidem ab episcopo Romano, qui iura metropolitana ibidem exercebat 51) extra Italiam vero a propriis

50) Per tria priora secula, episcopo mortuo, interim regebatur communi presbyterorum consensu ecclesia. Seculo IV. hæreticorum factiones admodum graues erant ecclesiis, id vnicè agentes, vt ex suo grege episcopos obtruderetur vacanti sedi. Quod vt præcauerent metropolitani, *visitatori* interim commendabant vacantem cathedram. Erant *visitatores*, vt *concil. Laodic. c. 57.* indicat, *in agris ab episcopo positi, quorum munus erat circumire per omnes vniuersæ regionis ecclesias et de illorum statu inquirere*, vt ex MEVRIO eos definit MENAGIUS in *amænit. iur. civil. c. 35.* Quamuis enim munus visitandi ordinarium episcopo incumberet, illud tamen haud sufficere visum fuit, propter hæreticorum ingruentes in gregem hinc inde viuentem impetus, adeoque constituebantur *visitatores*, frequentius ecclesias minores inuisitantis, qui *πεποδευται, circuitores* dicebantur, qui in locum chorepiscoporum erant constituti, vt illi eo magis abolerentur. Hisce visitatoribus vt plurimum mittebantur *sedes vacantes*, quod iam aliquid potestatis episcopalis gererent, vel *vacantibus episcopis* commendabantur, qui interim eam gubernabant.

51) In illas scilicet sedes, quæ nulli alii metropolitano in Italia, sed soli Romano parebant, quas recenset CAROLVS A S. PAVLO in *geographia sacra tom. I. p. 36.* Hæc disciplina vsque ad GREGORII M. tempora durauit, qui, proinde frequentius a se constitutos et delegatos fuisse *visitatores* ad vacantes ecclesias in suis epistolis indicat. Pariter

priis metropolitanis. 52) Huic visitatori *commendari* interim ecclesia, vel ille eius *custodiam*

Qui earum custodiam habere dicebantur.

riter metropolitano decedente, in defectu *primatum*, serius in occidente institutorum, curam vacantis ecclesie ad se pertinere credidit. Curam suam GREGORIUS M. lib. II. *indict. XI. ep. 20.* generatim his prodit verbis: *maiori valde cura constringimur, ne defunctis earum (ecclesiarum, hostili impietate in diuersis ciuitatibus profligatarum) sacerdotibus, reliquie plebis, nullo pastoris moderate gubernante per deuia fidei hostis callidi, quod absit, rapiantur insidiis. Huius ergo sollicitudine saepe commoti, hoc nostro sedit cordi consilium, ut vicinis eas mandauerimus pontificibus gubernandas. Hoc consilium, viciniori commendandi sedem vacantem, saepe deduxit in usum, quod in Hispania iam antea per concilium Valentinum anno DXXXIX. c. 2. quoque ita determinatum erat, vt mox vicinior adiret interim ecclesiam vacantem, donec ad metropolitani notitiam causa delata, et ab eo tali personae commendata fuerit ecclesia, quae consueta clericis stipendia dispenseret; metropolitano de reliquis redditura rationes, si ob iustum impedimentum dilata fuerit electio.*

52) Id modo ex concilio Valentino probatum est. In Gallia pariter haec cura propria erat metropolitano, teste HINC-MARO tom. I. oper. ita scribente: *in provincia si fuerit defunctus episcopus, ego et non tu visitatorem viduate designabo ecclesiae; quamuis regio consensu id fieri debuerit, vt s. seq. tradam. In capitulis CAROLI CALVI imperatoris apud Carisiacum de anno DCCCLXXVII. a STEPHANO BALVZIO tom. II. capitul. 259. relatis c. 8. episcopi consilium dant, quomodo, tempore absentiae eius in Italia vacantibus ecclesiis prospiciendum sit. Si antequam, aiunt ad imperatorem, iuuante Domino re-*
verta-

diam habere dicebatur, 53) donec episcopus electus esset, quæ *custodia* eo magis necessaria erat, quod episcopus olim omnium bonorum ecclesiasticorum curam haberet, eorumque dispensator esset legitimus ante *beneficiorum* introductionem. Sic itaque pariter præter curam animæ visitatori interim *dispensatio bonorum*

vertamini, aliquis archiepiscopus defunctus fuerit, vicinus episcopus ipsius diœceseos cum *COMITE* ipsam sedem provideat, vsque dum obitus ipsius archiepiscopi ad vestram notitiam perueniat. Si aliquis episcopus interim obierit, archiepiscopus ipsi sedi visitatorem secundum sacros canones deputet, qui vna cum *COMITE* ipsam ecclesiam, ne prædetur, *CVSTODIAT*, vsque dum ipsius episcopi obitus ad vestram notitiam perueniat. Si abbas vel abbatissa obierit, episcopus in cuius parochia monasterium est, vna cum *comite* illud monasterium *CVSTODIAT*, vsque dum vestra iussio inde fiat.

53) Hoc demonstratum est ex capitulari in nota præcedente adducto, vnde quatuor potissimum obseruo: (1) Archiepiscopus visitatorem sedi vacanti dedisse secundum canones antiquos; (2) visitatorem vna cum *comite*, regio nomine, interim ei prospexisse; (3) hanc fiduciariam curam in *custodia ecclesiæ* constituisse, ne aliis in prædam cederet; (4) mortuo abbate vel abbatissa, episcoporum *custodia* commissa fuisse monasteria. Vocatur etiam hæc custodia *commendatio*, qua voce vitur IO. DIACONVS in vita Gregorii M. lib. III. c. 22. aitque: *defunctorum episcoporum ecclesias pro faciendo inuentario et eligendo optime optionis episcopo, vicinis episcopis COMMENDABAT.*

54) Hac

rum incumbere, ita instituenda, vt et ipse met pro cura et custodia certam partem caperet, aliquando a metropolitano determinatam. 54) Officiis minoribus in ecclesia cathedrali vel aliis minoribus vacantibus, cura eius interim redibat ad episcopum, qui itidem vel eandem interim prouisionaliter alii commendabat, ex communibus redditibus sustentando: vel mox alium in locum decedentis substituebat, quod facilius hoc casu fieri poterat, quam decedente episcopo. Postquam vero progressu temporis singulis officiis sacris, et sic etiam

Beneficiis introductis, ius custodiae diuiniturum introdu-ctum est.

epi-

54) Hac disciplina iam vsus est GREGORIUS M. lib. VII. ep. 7. quod æquitati conueniens esset, vt qui laborem interim sustineret ecclesiam custodiret, etiam fructus suorum laborum caperet. Etenim ecclesie Tarracinenfis vacantis custodiam Panormitano episcopo lib. VII. epist. 75. hoc modo committit: *et ideo sollicitudinem vos conuenit adhibere, vt quidquid de possessionibus ecclesie ipsius in qualibet re accedere potuerit, vobis vel in reparatione eiusdem ecclesie siue cleri ipsius subuentionem proficiat: quatenus et nos remedium pro vestro labore capere, et illi aliquod valeant sustentationis habere solatium.* Euidentius lib. II. epist. 35. subdiacono nuncio suo in Campania mandat, quid Paulo visitatori pro labore visitationis præstandum esset. *Prædicto autem Paulo fratri et cœpiscopo nostro, scribit, centum solidos, et vnum puerulum orphanum, quem ipse elegerit, pro labore suo de eadem ecclesia factus dari.*

F

55) Ab

episcopalibus functionibus, peculiaria bona *iure perpetuo* assignata, et hæc *iure beneficii* seu *feudi* collata fuerunt, antiqua illa *œconomia ecclesiastica* dispensandi redditus in clericos pro *quarta parte*, secundum arbitrium episcopi, desit, et singulis officiis certi redditus, unde viuerent episcopi et clerici alii, attributi, vt sic, vacante officio sacro, etiam vacaret beneficium, 55) de cuius custodia iam agendum est.

§. XI.

Electio-
nes epi-
scoporum ab
assensu regum
dependunt.

Observandum vero est, episcoporum sic vt in *oriente* cum consensu imperatoris, ita in occidente sub regibus Francorum electiones a populo et clero quidem factas fuisse, eas tamen omne pondus ab *assensu regum* accepisse 56) et sic non adeo a veritate alienum esse, reges

55) Ab hoc tempore etiam ecclesiæ minores vacare seu redditus vacantis beneficii sub *custodiam* cadere dicebantur, quod morte defuncti clerici eorum perceptio sisteretur, et hæc interim alii assignanda vel superiori aut collatori referuanda esset.

56) Historiam antiquarum electionum, maxime a temporibus CAROLI M, plenius recensuit tradiditque THOMASINVS P. II. lib. 2. de *discipl. eccles. c. 20. seqq.* Ius vero electionum antiquum a seculi VI. temporibus in regno Francorum quoad maximam partem a nutu regum dependisse

pendisse docet *synodus Aurelianensis V.* (vel vt alii loquuntur IV.) de anno *DXLIX. c. 10.* vt nulli *episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum VOLUNTATE REGIS, iuxta electionem cleri ac plebis sicut in antiquis canonibus tenetur scriptum, a metropolitano, vel quem in vice sua præmiserit, cum consrouincialibus pontifex consecretur.* Hoc modo lege ecclesiastica cauerunt Aurelianenses patres, vsunque regii iuris agnouerunt. Vsum eius præterea formulæ *MARCVLFI* egregie euincunt, quarum prima *lib. I. c. 5.* habet præceptum de *episcopatu*, in quo hæc notatu digna verba occurrunt: *de cuius successore sollicitudine congrua vna cum pontificibus vel proceribus nostri plenius tractantes decreuimus, illustri viro aut venerabili illo in ipsa vrbe pontificialem in DEI nomine committere dignitatem.* Procerum hic fit mentio, qui vicem plebis supplebant. Regii de episcopatu præcepti facit quoque mentionem *GREGORIUS TVRON.* *lib. VI. c. 7.* Altera formula est *lib. I. c. 6.* quæ est *indculus regis ad episcopum, pro ordinatione episcopi electi*, qui denotat *epistolam sine subscriptione regis*, in qua eadem formula repetitur iisdem pene verbis. Denique tertia est *lib. I. c. 7.* quæ continet nominationem *populi seu consensum* in eum, quem præuia electione designauerat, eumque ad regem dirigebat, cum insertis inscriptionibus et signaculis, cuius hæc verba notanda: *suppliciter postulamus, vt instituere dignemini virum illum aut venerabilem illum cathedræ illius successorem etc.* Præmittebatur itaque *designatio subiecti*, præuia electione cleri et populi seu vice eius *procerum*. Sequebatur *postulatio* ad regem. Denique ipsa *regia collatio* vel *inuestitura* seu *concessio episcopatus*, si in designatum consentiebat, sequebatur, cum epistola ad consecratorem directa pro consecrando episcopo. Neque aliter intelligi debet *capitulare Aquis granense CAROLI M. de anno DCCCIII. c. 2.* apud *BALVZ. tom. I. capitular. p. 379.*

sacrorum canonum non ignari, ut in DEI nomine sancta ecclesia suo liberius potiretur honore ad sensum ordini ecclesiastico praeuimus, ut scilicet episcopi per electionem cleri et populi secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum et munerum acceptione, ob uitae meritum et sapientiae donum eligantur. Neque enim hac ipsa electione inuestitura regia excluderetur, quae potius omne punctum in constituendis episcopis faciebat, ceu euidentius euincit SIGEBERTVS GEMBLACENSIS in *chron. ad ann. DCCCLXXIII.* quod testimonium recitat GRATIANVS in *c. 22. dist. LXIII.* unde constat in synodo Lateranensi hoc modo cautum fuisse: *insuper archiepiscopos et episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere diffiniuit, et ut nisi a rege laudetur et inuestiatur episcopus, a nemine consecretur.* Nihil noui CAROLO M. concessum, sed ius uetus duntaxat corroboratum praecedentia demonstrant, quae itidem post electionem et praesentationem regi factam eidem attribuunt *inuestituram* et vsus sequentium temporum demonstrat, ut docet HINC MARVS *tom. II. p. 189. et 193.* BARONIVS quidem ad *ann. DCCCLXXIV. §. 13. seqq.* commentitiam hanc synodum confictamque a SIGEBERTO censuit, quod nec EGINHARDVS nec alii coeui eius concilii mentionem fecerint. Verum argumenta, quibus hanc imaginariam imposturam destruere conatur BARONIVS, destruxit PETRVS DE MARCA *de conc. sacerdot. et imp. lib. VIII. c. 12. et 19. §. 6.* Neque enim asseri potest, hoc concilii Lateranensis decretum confictum esse a SIGEBERTO, cuius iam meminit LEO VIII. longe ante SIGEBERTVM anno DCCCCLXIII. cuius uerba ibidem refert GRATIANVS in *c. 23. dist. LXIII.* Nec mirandum est, hodie concilii Lateranensis capita non amplius extare, sine dubio arte vel astutia pontificum suppressa et duntaxat in archiuo vaticani asseruata, quorum LEO VIII. mentionem facere non potuisset, nisi eius tempore adhuc integra acta exsti-

reges *ius inuestiendi* episcopos et abbates exercuisse. 57) quamuis umbra quaedam electionis, qua nominabatur episcopus, superesset, 58) ab-

Qui eos cum
abbatibus in-
uestiebant.

bates

extirpissent, quem ideo catalogo paparum expungere conatus est BARONIVS. Multa alia capita ex conciliis iam deperditis nobis conseruauit GRATIANVS, quæ eius tempore vel adhuc extiterunt, vel ab aliis coæuis relata fuerunt, vnde sua depromsit. Prolixior adhuc in refellendo BARONIO est PEEFFINGER ad *vitriar. ius publ. lib. I. tit. 15. §. 23. in not.*

57) Eleganter hanc inuestituram feudalem vocat CRANZIUS *lib. II. metropol. c. 2.* edisserens de electo REMBERTO archiepiscopo Bremensi: *pallium pontificiale suscepit Rembertus a papa Nicolao, ferulam pastorem, b. e. INVESTITYBAM FEVDALEM a Ludouico rege Germania.* Adalbertus, electus antistes Pragensis, Veronam, vbi OTTO secundus tunc erat, profectus est pro accipienda inuestitura. *Ibi cum pastorali virga inuestiuit Otto secundus, ut ait Monachus in vita S. Adalberti, apud HENSCHENIUM in act. SS. ad d. 23. April.* Hoc enim tempore etiam designatio subiecti vt plurimum ab imperatoribus dependebat, teste monacho Leodiensi REINERO in *vita S. Wolbadini Leodiensium episcopi c. 2. apud EVNDEM in actis SS. ad d. 21. April.* *Directa est ad imperatorem (Henricum S. intelligit) legatio ecclesie Leodiensis, alium sibi pastorem substitui per litteras virosque industrios expetentis. Erat tunc quippe regie potestatis seu iuris episcopus ad suum arbitrium electos, per baculum et annulum inuestire, nec non destinare ecclesiis cum sua commendatione.*

58) Maxime sub stirpe Carolingica, nam ea extincta, liberius etiam sine electione, imperatores de episcopatibus disposuerunt.

Post tempora
Carolingica li-
berius.

bates vero liberius, etiam sine electione, a regi-
bus constituerentur. 59) Post tempora Caro-
lingica episcoporum et prælatorum sedes fere
vnicè ab *inuestitura per annulum et baculum*
imperatorum dependerunt, vsque ad HENRI-
CI V. tempora exercita, cui tandem illa per
pontificem extorta fuit. Quæ cum ita essent,
inuestitura hæc, qua episcopi auctoritate re-
gum constituebantur, ad mores feudorum fuit
composita, præsertim cum etiam episcopis, ad
imitationem aliorum minorum clericorum, sua
essent *beneficia*, per hanc inuestituram collata,
quorum dominium directum, vt loquuntur,
seu ius præeminens, quod feudistæ domino as-
signant, exercebant reges et imperatores, ad-
eo, vt sicuti morte vasalli feudum vacaret et
reuerteretur ad dominum, ita etiam hæc *be-
neficia* episcoporum et prælatorum vacantia in-
terim sub *custodia* eorum essent, hoc tantum
discrimine seruato, vt secularia libere reuer-
teren-

Et in custo-
dia vacantium
prælaturarum
penes reges et
imperatores
erat.

59) Si abbatia essent *regales*, quibus opponebantur *episco-
pales*, quæ dicecesi episcopali subiectæ erant. Illæ regii
iuris erant, et sic etiam ibidem prælatos constituerebat im-
perator, vt pluribus declarat THOMASSINVS P. II. de
vet. et nov. eccles. discipl. lib. II. c. 28. §. 2. seqq.

60) Iam

terentur ad dominum et penes eum esset, utrum filio defuncti vel alii conferre, an fisco suo reseruare mallet: beneficia ecclesiastica vero necessario alteri essent conferenda. Hæc custodia, quia beneficium vacabat, ordinabatur per metropolitanum sub *auctoritate regia*, constituto *visitatore*, qui interim sedi vacanti prospiceret, cui quidem redditus quidam assignabantur ex vacante beneficio, reliqui tamen, qui supererant, cedebant regibus vel imperatoribus iure potestatis *conferendi vel inuestiendi de beneficio*, more feudorum communi. 60)

Cum perceptione reddituum.

Hæc

60) Iam obseruauit ad *ff. X. not. 52.* absente CAROLO CALVO constitutos fuisse a *metropolitano* et *comite* visitatores ecclesiæ vacantis, qui *custodiam ecclesiæ vacantis* interim habebant, ex qua custodia ius percipiendi redditus vacantis beneficii enatum est. Quia enim hoc iure utebantur domini feudi post mortem vasalli, etiam imperatores regesque Galliarum, quibus inuestitura de vacante episcopatu competebar, *custodia* iure redditus vacantis episcopatus sibi *iure feudi* tribuebant, ut recte ait THOMASSINVS *cit. l. c. 23. ff. 12. et c. 24. ff. 5.* Idem obseruat PETRVS DE MARCA *de concordia sac. et imp. lib. VIII. c. 22. ff. 5.* aiens: *unde factum est, ut quemadmodum plurimarum bonorum regni prouinciarum consuetudo domino feudi addidit usum fructum, quoties feudum vacat per mortem vasalli, id quod vulgo RELEVIVM vocant; sic reges eo feudorum iure quoad regalia siue patrimonia episcopatum usi sunt interim,*

interim, dum eorum custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti praefectus esset episcopus et donec inuestituram a rege accepisset, iuramentumque fidelitatis praestitisset. Idem fere argumentum ex feudorum ratione tractum adductum est in *tract. generali de regali* ex gallico in latinum sermonem verso *lib. I. c. 7. §. 3.* et inprimis *c. VIII.* Neque potuit dissimulare GREGORIUS X. in *concil. generali Lugdun. c. 12.* (qui refertur in *c. 13. de elect. in 6.*) ius hoc *custodiae vel guardiae* ex antiquo more in pluribus episcopatibus et praelaturis fundatum esse: eos tantum damnandos censet, qui *regalia, custodiam, guardiam ad vocationis seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis seu quibuslibet aliis piis locis de nouo usurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare praesumunt.* Agnouit usum huius iuris antiquum, sed illum admittere noluit in iis ecclesiis et monasteriis, in quibus huc usque haud vigerat. Illum non sustulit nec tollere potuit, praesertim quod hoc concilium in praesentia legatorum PHILIPPI III. regis Galliae celebratum fuerit, addit enim: *qui autem ab ecclesiarum ipsarum ceterorumque locorum fundatione vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstinere, et suos ministros in eis sollicitate faciant abstinere, quod ea, quae non pertinent ad fructus suae redditus prouenientes vacationis tempore non usurent: nec bona cetera, quorum se asserunt habere CVSTODIAM, dilabi patiantur sed in bono statu conseruent.* In hoc canone praecipue arcem causae suae conseruunt Galli, regi suo hoc ius asserentes, quod plenius propugnat NATALIS ALEXANDER *tom. VII. histor. eccles. dissert. VIII. art. 1. §. 3.* Pontifex enim ipse hoc ius *custodiae* perit ex *fundatione ecclesiarum et monasteriorum*, quae in Germania et Gallia imperatoribus et regibus merito in plurimis tribuenda, vnde, ad instar feudorum, *dominorum* ius quoddam *inuestiendi*, ex hoc vero *ius custodiendi* vacantem eccle-

Hæc regia potestas percipiendi redditus potiores vacantis beneficii dicta est postea *ius regalarum*, quod quidem postquam in varios abusus tractum est, cum inuestitura per annulum et baculum deponere coacti sunt imperatores, sed reges Gallix ad nostra vsque tempora strenue exercuerunt, sibi que, non obstantibus grauis- simis curiæ Romanæ contradictionibus, asse- ruerunt. Causæ contentionum de hoc iure ob- ortarum in Anglia, Gallia et Germania fue- runt varii abusus, qui exercitium huius iuris infecerunt. Hi ad quinque capita reduci pos- sunt: (1) quod per simoniam 61) pleræque præ- laturæ

Inde ius regalarum.

Variis abusus bus subiectum.

ecclesiam vel monasterium consequerentur, et ita *anti- qua consuetudo*, cuius meminit GREGORIVS X. optimum fundatumque titulum habuit. Ita enim censet NATALIS ALEXANDER *cit. l. §. 4.* atque: *Iuris regaliæ titulus est vacatio feudorum regalarum, que cum iisdem legibus et conditionibus ab ecclesiasticis personis ac a reliquis homi- nibus possideantur, consequens est, ut iis per obitum epi- scoporum, qui regi fidelitatem obstrinxerant, vacantibus, rex ea ad se recipere possit ac retinere, donec nouus episco- pus inuestituram acceperit, regique clientelare sacramen- tum præstiterit. Interimque rex usumfructum reddituum habet, adeoque et ius collationis beneficiorum, quæ in fru- ctibus censentur.*

61) De labe Simoniaca tempore HENRICI IV. in Germania exer-

G

laturæ venderentur: (2) electiones vel inuestiturae ad annum et ultra extenderentur: (62)

(3) ad

exercita nihil attinet dicere, atro carbone notata a LAMBERTO ad ann. MLXIII.

62) Ex antiquitatibus palam est, ius hoc variis aliis abusibus subiectum fuisse, et magnopere ultra *morem antiquam*, secundum quem tamen regi et exerceri debebat, extensum. Etenim saepe differebant inuestituras et designationes successorum in praelaturam diuturno tempore, quo ex his relictibus diutius pascerentur imperatores et reges, vel etiam post inuestituras adhuc retinebant sibi bona ecclesiastica ad annum et ultra. Huic abufui obviam itum in Anglia, per iuramentum, a rege in coronationis actu inter cetera capita huc quoque directum: *quod defunctis episcopis non retineret ecclesias in manu sua, sed statim electioni canonica consentiens electos continuo inuestiret.* Hoc iuramento obstrictus fuit STEPHANVS anno MXXXV. referente MATTHAEO *Parisi.* in *histor. Angl. ad cit. ann. p. 62.* mox tamen addente: *sed nihil horum, quae DEO promiserat, obseruavit.* Idem abusus adhuc continuatus est ab HENRICO II, vnde nata est contentio illa decantata inter regem et THOMAM Cantuariensem archiepiscopum, ob quam misere trucidatus est. Ipsiuss causae fata refert plenius NATALIS ALEXAND. *ad sec. XI et XII. diff. 10. art. I.* Eundem abufum quoque in Germania commississe imperatores constat ex FRIDERICI II. diplomate apud MEIBOM. *tom. III. rerum German. in decedent. minor. pralat. relict. possess.* in quo etiam asserit, praedecessores consueuisse *relictus et prouentus per totius anni curriculum, ita prorsus auferre, vt non possint solui debita praecedentis, nec succedenti praelato necessaria ministrari.* Hoc videbatur contra morem feudorum

(3) ad hoc iuris exercitium collationes beneficiorum interim vacantium traherentur: 63)

(4) ipsa

rum esse, quo vasallo inuestito statim fructus et obuentiones præstari debebant, quos imperatores tamen post inuestituram etiam ad *anni curriculum* retinebant. Etiam in Gallia electiones et inuestituras ob hunc quæstum sæpius dilatas fuisse ad diuturnum tempus testis est S. BERNHARDVS in *epist. 122. ad Sueffionensem episcopum*: *Habeat rex aduersus comitem ius: sed de quo iure præsumit, ut ecclesiarum possessiones et terras deuastet, ut Christi ouibus pastores præfici non permittat, ut his quidem electorum promotionem prohibeat: aliis verò (quod hætenus inauditum est) dilationem electionis inducat, donec vniuersa consumserint, donec dissipuerit pauperum facultates, donec penitus desoletur terra.* Grauius præterea hunc abusum norat in *epist. 224. ad Stephanum Prænest. episcopum*, scribitque: *conculcantur apud nos sancta, ecclesia turpiter ancillatur. Nam et electiones episcoporum prohibentur fieri, et sicubi id præsumtum a clericis fuerit, electus episcopari non finitur. Denique sedet in tristitia ecclesia Parisiensis, proprio destituta pastore, et nemo est, qui de alio substituendo mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus domos episcopales: etiam in terras et in homines manus sacrilega circumquaque desceuit, totius anni ex iis redditus sibi vindicando.*

63) Quia collatio beneficiorum vacantium in episcopatu regulariter ad episcopum pertinebat, simulque in fructu esse credebatur secundum *glossam in c. 13. de elect. in 6.* etiam ius conferendi beneficia vacantia tempore sedis vacantis exercebant reges et imperatores, quod omnes fructus vacantis episcopatus perciperent, beneficiorum autem collationes fructibus annumerarentur. Huius extensionis

fionis custodiae regalis praelaturarum vacantium facit mentionem ALEXANDER III. in collect. prima antig. ab AVGVSTINO edita in c. 6. de iur. patron. quam non absolute improbat, sed aliunde decisionem format, his verbis: *ex diligente relatione magistri E. accepimus, quod cum bonae memoriae R. quondam episcopus vester de assensu et voluntate vestra ipsum in canonicum ecclesiae vestrae recepisset, assignans ei XL. solid. sub annua pensione nomine praebendae percipiendos, quousque praebenda vacaret in ecclesia eadem, ad quem ipsum intitulavit, cum eum ad diaconatus ordinem promovit, praedicto episcopo de medio sublato, et redditibus episcopatus AD FISCVM DEVOLVTIS (iure custodiae) cum quaedam praebenda in iam dicta ecclesia vacaret, carissimus in Christo filius noster H. illustris rex Anglorum eam Thomae clerico suo contulit (quod collatio beneficiorum ad fructus vacantis episcopatus pertineret) cui etiam aliam postmodum in eadem ecclesia vacantem cum archidiaconatu ad quem dicitur pertinere, concessit, quas insimul non debet habere, cum nulli sit licitum, in una et eadem ecclesia duas praebendas obtinere. Quo facta, idem Thomas fructum praebendae sibi prioris taliter collatae Stephano fratri suo DE REGIA POTESTATE confusus conferre praesumpsit. Haec erat facti species, in qua nihil illegitime factum existimabat ALEXANDER III. nisi quod a) Thomas post susceptum archidiaconatum fratri suo Stephano contulerat praebendam priore iure regio sibi concessam, quam non poterat simul cum archidiaconatu retinere, nec in alium transferre, adeoque pro non dato habendum, quod ab illo datum erat, qui non poterat donare. Non improbat regiam collationem, sed potius agnoscit, illam iure regio fieri potuisse, sed cessionem illam in fratrem Stephanum improbat. Verum non necesse erat in hoc casu hanc mouere quaestionem, quam indecisam relinquit pontifex, cum potius ex alio fundamento quaestionem adductam decidat, regiam autem collationem*

(4) ipsa bona prælatorum decedentium *iure spoli* in fiscum regium raperentur: 64) (5) ipsa deni-

lacionem in suspenso relinquat. Grauius enim obstat patronis iuris regaliarum, quod collatio beneficiorum sede vacante nequidem ad *capitulum* spectet, sed futuro reseruanda sit episcopo per *c. 2. X. ne sede vac. c. 1. cod. in 6.* et valde improprie collatio præbendarum *fructibus* episcopatus annumeretur, quamuis Galli ab hac sententia se dimoueri non patiantur.

64) Secundum antiquam ecclesiæ disciplinam quicquid ex ecclesiæ redditibus supererat, reuertebatur ad ecclesiam *c. 9. et 12. X. de testam.* Extinctis itaque episcopis, maxime parum vel nihil tempore promotionis habentibus, quælibet ab eo relicta, maxime *mobilia*, quibus substantia episcoporum ut plurimum constabat, sub suam suscipiebant clerici cathedralis ecclesiæ custodiam, sed sub prætextu *custodiæ* diripiebant et tanquam *res ecclesiæ*, quorum interim *curam* habebant, vel potius tanquam *reditus ecclesiasticos* in suos vsus vertebant. Etenim hi, qui senatum ecclesiasticum sub episcopo viuento constituiebant, eo mortuo regimen ecclesiæ interim gerebant, et sic quoque *dispensationem* bonorum ecclesiasticorum habebant, quæ prætextum iis præbebat, diripiendi ea, quæ in domo defuncti episcopi reperiebantur. Malum hoc inuaserat iam ecclesiam ante *concilium Chalcedonense*, in cuius *c. 22.* relato a GRATIANO *c. 43. C. XII. q. 2.* anno CCCCLI. cautum erat: *non liceat clericis post mortem episcopi sui rapere res pertinentes ad eum, sicut iam præcedentibus regulis constitutum habetur.* Sed non cessauit hæc rapacitas detestabilis et seua, uti vocatur in *c. 47. C. XII. qu. 2.* denuo variis in conciliis castigata, in primis *Ilerdensi de anno D XLVI. c. 16.* relato a GRATIANO

in c. 38. *ibid.* vbi cautum omnia vsque ad tempus pontificis substituendi esse conseruanda, quem in finem etiam *uistatores* mox in ecclesiis viduatis constituebantur. In oriente has exuias episcoporum *metropolitani* passim sibi adscribebant, quibus id prohibendum esse censebant patres in *synodo Trullana* anno *DCCVI.* c. 35. relato in c. 48. *C. XII. q. 2. non liceat alicui metropolitano mortuo episcopo, qui sub eo est, aut res eius, aut ecclesie sue auferre, sed sint sub CVSTODIA cleri ecclesie defuncti, vsque dum alius ordinetur episcopus.* Parum vero ira prospectum ecclesie vacanti sed magis anfa clericis data, *spolia* hæc sub prætextu *custodie lucrosæ* ad se trahendi. Adhuc sub *INNOCENTIO II.* anno *MCXXXIX.* in concilio *Lateranensi* c. 5. relato in c. 47. *C. XII. q. 2. repetita* fuit prohibitio concilii *Chalcedonensis, vt videlicet decedentium bona episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur.* Addunt patres: *cesset igitur de cetero illa detestabilis et seua rapacitas,* quæ eo tempore ab imperatoribus et regibus passim exercita erat *sub iuris spoli* appellatione. Videlicet, quia iam dudum inualuerat mos, reditus vacantis ecclesie ex iure *custodie,* secundum mores feudorum domino inuestienti debita, suos faciendi, ex vsu ipsius ecclesie hætenus recepto, licet reprobato, sub custodiam suam recipiebant exuias defuncti prælati, easque redditibus vacantis ecclesie facile attribuebant, quod verbis *BERNHARDI* in *nota præced.* iam illustratum est. Dimiserunt tandem imperatores hunc iuris *custodie* deprauatum vsum, ceu docet diploma *OTTONIS IV.* de anno *MCXCVIII.* apud *SCHATENIVM* in *annual. Paderborn.* ad cit. ann. p. 95. præterea consuetudinem minus decentem, quam *Fridericus* imperator contra iustitiam induxerat scilicet, quod decedentibus principibus ecclesiasticis videlicet personis quemadmodum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, abbatissis vel præpositis eorum *suppellectilem* sibi violenter vsurpauit, penitus abolemus nec a nobis

nobis nec a nostris successoribus retractandum. In diploma de anno MCCX. apud EVNDEM ad cit. ann. p. 956. non FRIDERICI I. (quod etiam erroneum esse, antea dicta facile monstrant) fit mentio, sed potius dicitur: *illum igitur abolere volentes abusum, quem interdum quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dicuntur in electionibus prælatorum, concedimus et sancimus, ut electiones prælatorum libere et canonice fiant, quatenus ille præficiatur ecclesiæ viduatae, quem totum capitulum vel maior et sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil ei obset in canonicis institutis - - -* Illum quoque dimittimus et refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium prælatorum aut etiam ecclesiarum vacantium nostri consueverunt antecessores committere pro motu propria voluntatis. Adhuc expressius OTTO IV. in diploma anno MCCIX. archiepiscopo Magdeburgensi ALBERTO dato antiquum hoc ius custodiæ et inde dependentia comoda similibus declarat verbis apud TÖLNERVM in *hisor. Palat. eiusque cod. diplom. n. 71.* Pariter FRIDERICI II. diploma de anno MCCXVI. ad eundem archiepiscopum directum apud TÖLNERVM cit. l. n. 78. idem euincit, monstratque, consueuisse imperatores, quos episcoporum et archiepiscoporum libertates atque iura eo tempore confirmarunt, huic iuri spoliū renunciare. Ita enim prælaudatus imperator: *ideoque veterem illam consuetudinem detestantes, quam antecessores Romani imperatores et reges in cathedrales exercuerunt ecclesias et abbatias, quæ MANV REGIA porriguntur, quod videlicet decedentibus episcopis et prælati eorum non tam reliquias rerum mobilium eorundem consueverunt occupare et conuertere in usus proprios occupatas, quam etiam redditus et prouentus per totius anni curriculum ita prorsus auferre, ut non possint solui debita decedentis nec succedenti prælato necessaria ministrari.* Conf. MEIBOMII *dissert. de iure quodam antiquo imperat. German. in decedent. mai. prælat. relict. possess. tom. III. rer. German. p. 185. relata.*

denique bona ecclesiastica tempore custodiæ variis aliis exponerentur abusibus. 65)

§. XII.

65) Referuntur hæc grauamina, in Anglia præsertim commissa, in concilio *Lambethensi* sub BONIFACIO Cantuariensi archiepiscopo anno MCCLXI. habito ab HARDVINO tom. VII. concil. p. 542. relato his verbis: *accidit etiam aliquando, quod domino rege vel alio magnate ecclesiarum cathedralium vel conuentualium de regni consuetudine, CVSTODIAM EXERCENTE, cum secundum chartam libertatum, ab eodem domino rege et suis prædecessoribus ecclesiæ concessarum, tantummodo rationabiles exitus capere debeat, ac rationabiles, consuetudines ac rationabilia seruitia talis CVSTOS; et hoc sine destructione, dissipatione et vasto rerum et hominum: balliui tamen regis vel magnatis tutelam vel custodiam exercentes, præter tallagia immoderata, quæ imponunt hominibus, et tenentibus ecclesiarum vacantium minus iuste; bona mobilia et immobilia plerumque hominum et tenentium prædictorum sic vacantis ecclesiæ in tali CVSTODIA seu cruciatu potius constituta, consumunt prodigaliter et dirimunt violenter, parcos, nemora et vinaria destruentes; et domos, habitationes et grangias ceteraque ædificia, quæ sustineri deberent in bono statu, ex negligentia vel malitia, quandoque dissipare et ruere permittentes; bona dilapidant, pauperes et alios male tractant, non solum ad ea, quæ ratione CVSTODIÆ obtinere consueuerunt, manus extendunt, sed etiam ad bona superstita, et ad ea, de quibus conuentus ecclesiarum ipsarum sustentari deberet; et ad ea etiam, quæ ratione baronia ad dominum regem vel magnates alios vel ad eorum administrationem seu dispositionem, cum sint spiritualia vel annexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpote ad decimas, oblationes al-*

taris;

§. XII.

Quia vero *beneficiorum minorum* collatio in quacunq[ue] dicecesi pertinet ad episcopum aliumue prælatum, *iure ordinario*; ius *custodie* etiam prælati sibi asseruerunt in vacanti- bus beneficiis, et hoc intuitu sibi ius redditus percipiendi vindicarunt, constituta in vacante ecclesia *persona*, cui interim beneficium va- cans commendabatur, cuique portio congrua ex redditibus assignabatur. 66) Fundabant præ- lati

Exercuerunt etiam episcopi ius custodie.

taris, episcopatibus seu monasteriis appropriatas, et ad similia, quæ profanis vsibus applicari non debent.

66) Iure communi feudorum etiam utebantur episcopi, quod de beneficio inuestirent clericos inferiores vel *mediate* vel *immediate*. Consuetudini id attribuit BONIFACIUS VIII. in *c. 9. de offic. ordin. in 6.* simulque vsum hu- ius iuris probat verustum aiens: *presenti probibemus edi- cto, ne episcopi vel eorum superiores, aut abbates seu qui- uis alii regulares vel seculares prælati aut ecclesiasticæ quæcunq[ue] personæ, vacantibus dignitatibus, personati- bus, prioratibus, vel ecclesiis quibuscunq[ue] sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem vel CV- STODIAM pertinentibus, eorundem bona (morientibus eorum rectoribus vel ministris) in ipsis inuenta siue vaca- tionis ipsorum tempore obuientia, quæ in utilitatem eo- rundem expendi vel futuris debent successoribus fideliter reseruari, occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo præsumant; nisi de speciali PRIVILEGIO seu CON- SVETVDINE iam præscripta legitime, seu alia causa ra- tionna.*

tionabili, hoc eisdem competere dignoscatur. Vsum eius iuris antiquum non sustulit, sed potius approbavit; recentiorum vero tantum improbavit, in illis ecclesiis, in quibus hactenus ius *custodie* praelati haud exercuerant. Speciatim vero eorum facit mentionem, ad quorum *custodiam* bona pertinebant, quia praelati quidem regulariter conferebant beneficia ecclesiastica, *ius custodie* tamen etiam speciatim attribuebatur aliis, ut *archidiaconis* vel *archiepiscopi presbyteris*, ut infra dicendi locus erit. Ceterum non dubium est, quin interim *curam fiduciariam* ad tempus alicui commendauerint, eique de *congrua portione* prouiderint, ita ut tantum, qui superfuissent redditus, iure *custodie* suos facerent, quod etiam indigitat *cit. l. pontifex*. Nonnunquam vero hac cautela utebantur episcopi, ut statim quidem alicui ecclesiam commendarent, *probationis* tantum *gratia*, ad tempus, sed non perpetuo concederent, *ita quidem ut si non esset idoneus vel eius conuersationis et vite, cuius esse deberet, exinde amoueretur*. Hac cautela vsus erat episcopus Tornacensis, ceu refert ALEXANDER III. apud HARDVIN. *tom. VI. concil. P. II. p. 1435. in app. 1. epist. 14.* quod non adeo improbat pontifex, sed potius delegatis suis mandat, ut si constiterit, *ad tempus* tantum eidem clerico commendatam fuisse ecclesiam, ei perpetuum silentium, super querelis, contra episcopum motis imponerent. Quæsitus enim erat presbyter hic, quod prædictus episcopus, *quod ei solvere noluisse, quod ab eo fuerat postulatum*, eum officio et ecclesia sua spoliasset, ut verba initialia epistolæ laudatæ indicant. Vnde probabiliter infert THOMASSIN. *de vet. et noua eccl. discipl. P. III. lib. II. c. 37. §. 1.* episcopum Tornacensem sibi reseruasse redditus parochiæ vacantis, congruam vero portionem assignasse huic commendatario, *qui titulo ecclesiæ totoque adeo eius prouentu gaudere se debere confidebat.*

lati se in *privilegio vel consuetudine* 67) vi-
 cius etiam *ius spoli*, tanquam annexum *custo-*
diæ, exercebant. *Consuetudo* quidem ex ratione
 anti-

Ex consuetu-
dine.

67) Id iam ex *c. 9. de offic. ord. in 6. in not. præced. modo*
 illustratum est. Pariter in concilio Londinensi de anno
 M^{CC}LXXIII. *c. 16.* apud HARDVIN. tom. VII. concil.
 p. 627. ad hoc duplex fundamentum prouocatum est his
 verbis: *Statuimus, vt cum ecclesia vacare contigerit,*
prælati sub quibus consistunt, fructus et prouentus per an-
num vel aliquanto alio tempore nequaquam percipiant ea-
rundem, neque suos factant sic perceptos, sed de ipsis fiat
quod in canonibus est. Nisi forte iidem prælati ius huius-
modi sibi valeant ex speciali PRIVILEGIO vel CONSVE-
TVDINE ab antiquo vindicare. In concilio Rauenat. IV.
de anno M^{CCC}XXVII. c. 1. apud HARDVIN. tom. VII.
 concil. p. 1435. generaliter præmittitur, *ecclesiarum va-*
cantium prouentuum dispositionem ad earum ordinarios
pertinere, adeoque vacanti ecclesiæ ceconomum consti-
 tuere debere, qui colligat reditus et prouentus *ad eius-*
dem ecclesiæ et successoris defuncti rectoris ipsius utilita-
tem et statum. Præterea prohibetur *canonicis clericis*
seu patrono ecclesiæ sic vacantis, ne de rebus et pro-
 uentibus ipsius ecclesiæ se intromittant, *nisi aliter eo-*
rum competat de CONSVE TVDINE approbata vel PRIVI-
LEGIO speciali. Quod ergo *utroque modo* competere
 potest *patrono vel capitulo* propter *presentationem* vel
electionem, multo magis id sibi potuit asserere episcopus
 ex alterutro fundamento. Sicut enim *ius custodiæ* va-
 cantis beneficii ex *iure conferendi* dependebat olim, ita
 in quibusdam prouinciis etiam *patroni* alique collatores
 hanc *consuetudinem* introduxerunt non sine ratione.

Vel speciali
privilegio quod
ius deportus
Galli dixe-
runt.

antiqua feudorum deducta optimum sine dubio titulum habebat, vt antea obseruatum est, et specialiter apud Gallos ius *deportus* ea de causa dicebatur; 68) *privilegio* vero vel *speciali concessione* tunc sine dubio opus fuit, quando ultra tempus consuetum, intra quod vacantia beneficia sub iure *deuolutionis* conferenda erant, hæc *redituum* perceptio ex iusta causa

68) *Deportus* vel Gallice *deport*, dici a *portione*, seu quod de *portione reditionum* quid capiatur, admodum probabile est. Notat THOMASSINVS de *vet. et nov. eccles. disc.* P. III. lib. 2. c. 37. §. *fin.* nomen hoc in consuetudinibus *Andium* et *Cenomanorum* occurrere atque eo designari duas tertias seu portiones *redituum feudi* cuiuspiam, quæ reuocantur ad dominum feudi, tempore minorennitatis *vassalli*, *reliqua tertia parte addita minoribus ipsis alienandis fouendisque.* Addit idem: *erant episcopi archidiaconi et prelati alii velut custodes et conseruatores beneficiorum vacantium;* quorum *reditus* iure quasi domini ditione recti episcopus ex *moribus feudorum*, quorum rationem habebant beneficia ecclesiastica, suos faciebat quoad maximam partem, portione congrua ei destinata, cui interim ecclesia commendata erat. LVDVICVS HERILOVVRTIVS in tr. gallico sermone scripto sub titulo: *les Joix ecclésiastiques de France dans leur ordre naturelle* P. IV. c. 4. §. 24. inde originem huius iuris deriuat, quod episcopi, vel eorum archidiaconi in quibusdam diocesis ab antiquo fuerint *custodes et depositarii vacantium beneficiorum*, quibus interim providere debebant.

69) Ra-

causa extendebatur. 69) Eadem consuetudo etiam *archidiaconis* in quibusdam dicecesibus *custodiam* ecclesiarum vacantium sub suo banno existentium assignavit, quibus interim earum cura fiduciaria concredita est, et sic virtute eius alibi in totum omnes redditus, alibi partem de tunica acceperunt. 70)

Aliquando etiam archidiaconi.

§. XIII.

69) Ratio huius iuris *custodiam* et inde dependentia iura tantum permittit episcopis intra tempus, quo vacare consuevit beneficium, quamvis hoc in pluribus dicecesibus ad annum vel aliquot menses restrictum fuerit, quem terminum excedere non potuerunt episcopi, nisi ex *speciali concessione pontificis*. Huius fit mentio in *c. 10. de rescript. in 6.* vbi episcopo propter res alienum soluendum permittum erat, ad *quinquennium* sibi reseruare vacantium beneficiorum redditus, vt tamen hæc specialis concessio non sit extendenda ad illos fructus vacantis beneficii, qui *cuicumque singulari persone de speciali consuetudine, privilegio vel statuto forsitan debebuntur*, vbi rursus pontifex *consuetudinem antiquam*, de qua antea dictum, in hoc argumento optime fundatam probat. Aliud exemplum huius specialis concessionis BONIFACIUS VIII in *c. 26. de præb. in 6.* refert.

70) Quia episcopi *archidiaconis* magnam partem officii sibi incumbentis iure *vicario* concesserunt, plura ad se traxerunt iure *perpetuo*, vnde etiam *vicarii nati* fuerunt dicti. *c. 9. de offic. archidiacon.* In plerisque dicecesibus etiam *curam fiduciarium* ecclesiarum parochialium vacantium illis commiserunt, ex qua sibi vniuersum *ius custodiæ et exuuarum* admodum lucrosam, tandem vel in totum

totum vel pro parte attribuere tentarunt, atque ipsis episcopis desuper quaestionem mouerunt, ceu exemplo archiepiscopi Eboracensis pontifex docet in *c. 6. X. de instit.* Huic ab archidiacono quaestio de hoc iure fuit mota. Ipse archiepiscopus se in eo fundabat, quod *institutio personarum et custodia ecclesiarum vacantium ad eum in sua diocesi spectaret tam de iure communi, quam consuetudine generali.* E contrario archidiaconus respondit, quod tam *institutiones, quam custodias non personaliter, sed perpetuo, de consensu capituli, archidiaconis reali concessione donauerit olim archiepiscopus T. Eboracensis, atque in hac reali possessione praedecessores eius fuerint, ex qua possessione successorum se tuendum censuit.* Magnum enim robur habet possessio vel quasi antecessorum, intuitu officii et sic *realiter exercita, quae etiam successori prodest.* Licet vero tantum in *possessorio, non in petitorio* pronunciauerit pontifex, palam tamen est, in hoc casu *speciale fundamentum custodiae* ab archidiacono adductum fuisse, *concessionem scilicet realem, tam institutionis, quam custodiae vacantium ecclesiarum, quae antea de iure communi ad episcopum Eboracensem pertinebat.* Neque enim ius instituendi seu curam animae committendi regulariter archidiacono debetur *c. 4. X. de offic. archid.* quamuis interim curam ecclesiae vicino commendare soleat et *institutionem corporalem* exercent. *c. 7. X. eod.* Novo exemplo pontifex in *c. 51. X. de appell.* declarat, archidiaconos affectasse *ius custodiae lucrosam* quauis occasione, cuius generali fundamento tamen destituuntur. Abbas S. Augustini monasterii Cantuariensis *custodiam* cuiusdam ecclesiae, quam ad se pertinere assererat, forsitan *unionis iure, per quosdam monachos* exercuerat et ita *possessionem ipsam* ingressus erat, contra quaeuis attentata vocem appellationis ad pontificem emittens. Sed tum monachos tum abbatem per vim eiecerunt quidam laici, ex iussu *archidiaconi Cantuariensis, qui attentati* huius

huius defensionem suscepit. Procurator enim archidiaconi respondit, eos necin *possessorio* nec in *petitorio* hanc restitutionem petere posse: eos non possedisse ecclesiam prædictam *ratione iuris custodiae, quæ defuncta persona ecclesiae tantum datur*, h. e. vicario constituto: archidiaconos Cantuarienses, qui pro tempore fuerint, tam de *iure communi*, quam de *generali consuetudine* Cantuariensis prouinciæ, tam in ecclesia, quam in aliis vniuersis eiusdem dicecesis hoc iure semper vsos idque probatum fuisse: se rem vacuam, cuius *custodiendæ ius haberet, imo quam ex officio custodire tenebatur, custodiendam suscepisse*: monachos non debuisse propria auctoritate possessionem intrare, præsertim cum sciuerint, vel scire debuerint, quod *custodia ecclesiarum vacantium* ad archidiaconum pertineret, et sic possessionem eorum *clandestinam* fuisse, nec eos pro possessoribus veris haberi posse. His tamen allegationibus non obstantibus, abbatem et monachos, saluo *petitorio*, restituendos esse et *fructus mediæ temporis* iis assignandos censuit pontifex. Liquet vero ex hoc textu, archidiaconos de *iure communi* hanc *custodiam minorum ecclesiarum lucrosam* et cum perceptione reddituum coniunctam sibi asseruisse, quod falsum assererat, licet forsitan *consuetudo specialis* hanc ei attribuere sibi potuerit. Etenim ad abbatem prædictum ecclesia vacans non pertinuisse videbatur, quod non simpliciter negabat archidiaconus, et sic *ius instituendi personam* in illa habebatur, vnde potius *ius custodiae* dependebat. Interim varium fuisse *vsu iuris custodiae*, et archidiaconos quantum adque vel decanos rurales ex statuto vel consuetudine illud sibi asseruisse negari nequit, quod etiam admittit THOMASSINVS de *vet. et nov. eccl. discipl. P. III. lib. 2. c. 37. §. 12.* quia archidiaconi vbique lucrum captarunt, et ius suum inuerecunde extendere conati sunt. Simili ratione archidiaconi Osnabrugenses sibi ius *deportus* et *exuuiarum* asseruerunt hæctenus, contra quod acriter disputat

§. XIII.

Eriam duces et
comites ius cu-
stodiae exer-
cuerunt.

Denique quia etiam ab antiquo duces, co-
mites, dynastæ et prælati monasteriorum at-
que capitulorum collationes beneficiorum quo-
rundam habuerunt, vel ex *fundatione* vel ex
munere regio per modum feudi vel ex aliis cau-
sis, non mirandum est, eosdem quoque in
Gallia et Germania olim *ius custodiae* imo eius
abusum, seu *ius exuuiarum*, exercuisse. 71) Nec
desunt

putat B. KRESSIVS in *tr. vom Archidiaconat. Wesen. c. VI.*
§. 9. ostenditque, seculo XIII. hoc ius ab ADOLPHO
episcopo abolitum et hanc abolitionem ab HONORIO
pontifice approbatam fuisse, teste ERDMANNO in *chron.*
Osnabrug. apud MEIBOM. *tom. II. rer. Germanic. p. 215.*
quamvis hæc prohibitio parum profuisse videatur. In
eo ut plurimum peccarunt episcopi, quod curam mino-
rum ecclesiarum vacantium a se abdicauerint, illamque
commiserint archidiaconis, qua occasione sibi ius fructus
interim percipiendi attribuerunt, licet ius *instituendi* ad
episcopum pertineret, vnde ab antiquo primario depen-
dit *ius custodiae*, ceu in antecedentibus monstratum est.
Sed nihil non tentarunt ad quævis iura episcoporum
vsurpanda, ut ipsis episcopis admodum graues facti fue-
rint eisque de primariis iuribus episcopalibus quæstio-
nem mouerint, ut merito *in dubio* contra eorum ausus
responderi debeat.

71) Hoc argumentum variis exemplis et testimoniis ex an-
tiquitatibus petitis exornat et illustrat ANTON. DADI-
NVS ALTESERRA *de ducibus* toto *cap. VIII.*, quod de *cu-
stodia*

Stodia seu guardia vacantium ecclesiarum agit atque docet, vacantium ecclesiarum *custodiam* et temporalium occupationum non solum reges Galliae, sed etiam *duces* et *comites*, quorum in provinciis episcopatus et abbatiae erant, sui iuris duxisse, quod de illis episcopos abbatesque inuestirent. Comites Tholosanos hoc ius exercuisse, cum ducibus Aquitaniae, quoad provinciam Burdegalensem monstrat PETRVS de MARCA de conc. sacer. et imp. lib. VIII. c. 26. sq. Etiam olim in Germania episcopi et abbates sub ducibus fuerunt, et adhuc hodie quidam sunt. In Bavaria ius *ordinandi episcopos* exercuit dux provinciae, in eoque confirmatus est ARNOLDVS per transactionem cum HENRICO aeupe, in qua consensit, *vt totius Boioaria pontifices ipsius ditioni subiacerent, eiusque potestatis esset, vno defuncto, alterum ordinare*, teste LVITFRANDO lib. II. c. 7. Quia ergo episcopos inuestiebat de episcopatu, ius *custodiae* vacantis episcopatus eum exercuisse certum est, quod *inuestiturae* huic cohaerebat. HENRICVS Leo in diplomate de a. MCLXX. apud LVNICHIVM in Reichs-Archiv p. Spec. contin. II. IV. Abth. VI. Absatz p. 498. asserit: *se tres episcopatus in Saxonia construxisse, quorum collator ex ipso iure patronatus erat, atque adeo inuestiuit episcopos, teste HELMOLDO in chron. Slav. c. 70. aiente: VICELINVS Lunenburgi - - suscepit episcopatum per virgam de manu ducis, quamvis in dubium hoc duci vocare ausus est VICELINVS ex communi praerudicio asserens, episcopos inuestire, solius imperatoriae maiestatis esse, vt IDEM c. antec. testatur.* Qua de causa, vt HENRICVS Leo huic obstaculo erroneo occurreret, ab imperatore FRIDERICO I. confirmationem huius iuris impetrauit, et sic probabile est, eum ius annexum *custodiae* exercuisse ex moribus feudorum antiquis.

I

72) Te-

houo (47)

Imo etiam patroni.

defunt exempla *patronorum* in Anglia 72) alibi- que, qui *custodiam* hanc sibi arrogarunt, ex eodem, quo *prælati* seu *ordinarii collatores*, fundamento, quod clericos suos inuestirent de hoc *beneficio parochiali*, et sic ius quoddam *feudi* in illud exercerent, cui ex consuetudine annexum erat *ius custodiæ*, adeo vt in legibus ecclesiasticis illis quoque ex hoc fundamento pariter assertum fuerit. 73) Quia vero principiis

72) Teste MATTHÆO Parisiensi in *hisor. Anglic.* ad ann. MCCXV. generaliter asserit, *omnes patronos habere custodiam ecclesiarum suarum, cum vacauerint.* Huc respexit INNOCENTIVS III. in c. 12. X. de *pæn.* quo redarguit patronos, aduocatos seu vicedominos, quod *vacantibus ecclesiis de possessionibus aliisque bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumerent*, quod eo tempore iure *custodiæ* faciebant, quia de illis præsentatos clericos inuestiebant. Abusum tamen magis in adductis verbis notasse viderur pontifex, non vero iuri huic dicam scripsit, constituendo, *ne de cetero plus usurpent, quam reperiatur in iure permittum.* Etiam GREGORIVS X. in *concl. Lugdun.* c. 12. relato in c. 13. de *eccles. in 6.* non improbat patronorum ius *custodiæ*, quod ex *fundatione* vel *antiqua consuetudine* sibi vindicabant, modo ab abusu eius absterent.

73) Rudera huius iuris antiqua iam in *nota præcedente* adduxi, quæ etiam *f. XII. in notis* illustrata sunt, et euicta a FRANCISCO de ROYE *de iur. patron. in proleg. c. XXXIV.*

74) Quod

piis in decretalibus nouiter assumtis hoc ius admodum repugnabat, quod æquale ius *laici* cum *clericis* affectarent, quod intolerabile visum fuit proceribus ecclesiæ, constituerunt, solos clericos, si vel maxime tantum patroni essent, ius conferendi seu dandi ecclesias habere, quod iure *feudi* fiebat: non *laicos*, qui tantum *nominare*, *designare* et *præsentare* possent personas episcopo, cui hic conferret, et iure *feudi* ecclesiam daret. 74) Inde factum esse reor, vt *patroni laici* hac sub noua iuris ecclesiastici disciplina ius custodiæ dimittere coacti, ecclesiasticis patronis in suo iure confirmatis, 75) potentiores vero exemplo Cæsarum variis occasionibus et insidiis inducti fuerint, vt iuri suo prorsus in *Germania* renunciarent, 76) regi-

Quod iure decretalium reprobatur.

74) Quod plenius docuit Dn. PRAES. tom. III. tit. de iur. patron. §. 53. §. 99. qua noua doctrina ius patronatus admodum imminutum et fere suppressum fuisse, quilibet mecum constituet; ad minimum primæuam naturam suam, astutia paparum, amisit, vt cadauer nudum, amissa anima, superesse videatur.

75) Vnde monachis, qui ius patronatus habebant, facilius honeste ius concessit pontifex eosque in possessione, confirmauit, vt supra ex c. 51. X. de appell. est euictum.

76) Quod duces comitesque in Gallia passim fecerunt, cuius variis exemplis NATALIS ALEXANDER ET PETRVS de

... I. 2. ob ... MAR.

M V T I A T

regibus Galliae contra ausus papales et episcopales ius suum regaliarum, quod vocant, strenue defendentibus et propugnantibus. Atque hoc modo exitum infelicem tandem apud nos *ius custodiae* tam in *feudis*, quam *beneficiis ecclesiasticis* accepit, quod me quoque ad exitum huius dissertationis vocat, ut, pro modulo ingenii officio meo functus, riuulos claudere queam.

MARCA *cit. II.* monstrant. Nunquam enim defuit occasio pontifici aut episcopis, tales renunciaciones ab illustribus, peccatorum mole grauatis et poenitentiae subiectis, extorquendi, qualem vim etiam passi sunt FRIDERICVS II. et RAYMVDVS comes Tholosanus. Posterius docet MARCA *cit. l. lib. VIII. c. 26.* ibique STEPH. BALVZIVS. Illud vero sine censura dimitti non potest, quod pontifex, qui in Italia, in qua olim contulit, more antiquo, ecclesias, hoc ius cum iure colligendi exuias decedentium praetorum exercuit, illud ad alia quoque regna, in quibus legitimi huius iuris possessores illud dimittere coacti sunt, extendere et in eis *collectores spoliorum* constituere voluerit, ut constat ex bullis a PAVLO III. aliisque publicanis et a RODANO *de spol. eccles. post quest. XVII.* relatis, omnino legitimo titulo destitutus, maxime quoad Germaniam. Neque enim *ius custodiae*, vnde olim dependebat *ius spoli*, in Germania exercet, nec eius vestigia quaedam adducta aut referuata sunt in *concordatis nationis Germanicae*, in quibus, quae sedi populi praestanda, determinata sunt exacte: nec quod olim in aliis aegerrime admisit, ad sua referuata referre potuit, nec denique ex *iure annatarum* illud deduci potuit, cuius diuersam indolem a *iure custodiae et regaliarum in obseruat. ad Petrum de Marca lib. VI. c. 10. obs. 5.* DN. PRAES. demonstrauit.

TANTVM

Die

Die Freundschaft unter uns ist so genau verbunden,

Als wie man in der That bey guten Freunden sieht,

Da jedes seinen Theil zu rechter Zeit gefunden,

Das alle Freudigkeit vollkommen nach sich zieht.

Drum bin ich auch vergnügt bey diesem Disputiren.

Wo Dein gelehrter Fleiß von mir den Dienst begehrt,

Und will Dir zwar voriezt gewöhnlich opponiren,

Doch bist Du noch vielmehr als dieser Liebe wehrt.

Nimm also den Beweis von ungefärbter Treue

Bey der Gelegenheit in diesen Zeilen hin,

Und glaube, daß mein Herz sich ungemein erfreue,

Weil ich Dir Lebenslang und ganz ergeben bin.

Der Himmel stelle sich mit vielem Wohlergehen,
Als dem bestimmten Theil in Deinem Leben
ein,

Und lasse jedes Glück in vester Dauer stehen,
So werd ich jederzeit mit Dir erfreuet seyn.

L. G. v. Katt.

Wer glücklich leben will, der muß die Rechte
lernen,

Denn also steigt man von unten zu den Sternen,

Sonst bleibt der schwache Fuß auf einmahl
stille stehn,

Und kann nicht weiter fort in seinen Wegen gehn.

Dies hast Du, Werther Freund, bisher in
acht genommen,

Drum ist auch Dein Bemühn nunmehr so weit
gekommen,

Daß

Daß Du die Wissenschaft durch Unterredung
zeigst,

Und als ein Muses-Sohn auf den Catheder
steigst.

Wohlan! so laß Dich nun in Deiner Antwort hö-
ren,

Nicht aber Deinen Fleiß durch einen Einwurff
stöhren.

Und weil ich allezeit zu Deinen Diensten bin.

Drum nimm auch diesen Wunsch von meinen
Lippen hin:

Der Höchste lasse Dich in allem Wohlseyn leben!

Ich aber bleibe Dir so lange Zeit ergeben,

Als meine treue Brust Dein Bildniß in sich
faßt,

Das Du, Geliebter Freund, darein ge-
präget hast.

Dies schrieb aus Freundschafts-Pflicht und zwar in aller Kürz

Dein treueregebner Freund und Diener,

 August Stürk.

Ein treugesinnter Freund läßt seine Freude
 sehn,
 Wenn etwas rühmliches durch eine That ge-
 schehn,
 Und kan zu seiner Zeit den Beyfall nicht ver-
 schweigen,
 So bald sich in der Welt dergleichen Proben zei-
 gen.
 Ich stelle mir daher Dein schönes Beyspiel vor,
 Und richte mich aniezt bey Deinem Glück em-
 por,
 Dir als ein guter Freund durch einen Wunsch zu
 dienen,
 Nachdem der Augenblick zu diesem Zweck erschie-
 nen.
 Dagegen gönne mir, statt dieser Liebes-Pflicht,
 Von Deiner Redlichkeit das Kraut Bergiß
 mein nicht,
 Und laß Dich fern und nah stets als ein Freund
 erkennen,
 So wird das feste Band nichts als der Tod zer-
 trennen.

Hiermit empfehlet sich seinem werthgeschätzten
 Freunde zum geneigten Andencken

S. H. A. Fuchs.
 Detmolda-Lippiacus.

de
ge=
er=
gei=
or,
m=
zu
die=
ht,
gib
nd
zer=
sten

02 H 1198

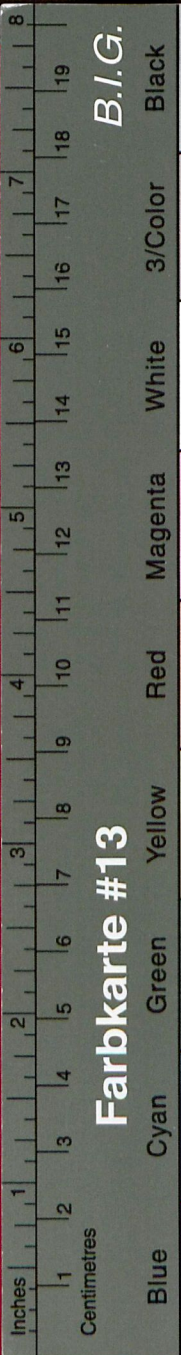
ULB Halle 3
003 103 005

1018

B.I.G.

Farbkarte #13

ERTATIO IVRIDICA
DE
CVSTODIENDI
TVS VACANTIS
BENEFICII

QVAM
PRAESIDE
FRIDERICIANAE DIRECTORE
MENNINGIO BOEHMERO ICTO
ORVSSIAE REGIS A CONSILII INTIMIS
ICTORVM VICARIO PRAESIDE P. P.
XXII. DECEMBER. MDCCXLII.
CO ERVDITORVM EXAMINI
H. L. Q. C.
SVEMITTIT
VS DAVID TAVCHER
BEROL.

AE MAGDEBVRGICAE
GRVNERTI ACADEM. ET SENAT. TYPOGRAPHII.

